

สภาพการทำงาน ทัศนคติ และบทบาทของล่ามในศาล

นางสาวปณิธาน อ่อนละออ

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการแปลและการล่าม (สายการล่าม) ศูนย์การแปลและการล่ามเฉลิมพระเกียรติ
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2553
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

WORKING ENVIRONMENT, ATTITUDES AND ROLES OF COURT INTERPRETERS

Miss Panitan Onlaor

A Special Research Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts Program in Interpretation

Chalermprakiat Center of Translation and Interpretation

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

ปณิธาน อ่อนละอ : สภาพการทำงาน ทักษะคติ และบทบาทของล่ามในศาล.

(Working Environment, Attitudes and Roles of Court Interpreters) อาจารย์ที่ปรึกษา:
อาจารย์ ดร. หนึ่งทัย แรงผลสัมฤทธิ์, 40 หน้า.

การสื่อสารระหว่างกลุ่มบุคคลที่ไม่ได้ใช้ภาษาเดียวกันต้องใช้ล่ามเป็นตัวกลางในการสร้างความเข้าใจและทำให้การสื่อสารนั้นเกิดผล ปัจจุบันล่ามมีหลายประเภทและหลากหลายบริบท เช่น ล่ามการประชุม ล่ามติดตาม ล่ามโรงพยาบาล เป็นต้น และหนึ่งในบริบทนั้นคือล่ามในศาล สารนิพนธ์ฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาสภาพการทำงานและทัศนคติของล่ามในศาล บทบาทและความสำคัญของล่าม ความคุ้มครองทางกฎหมายที่ล่ามในศาลได้รับ ตลอดจนปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติหน้าที่ล่ามในศาลและแนวทางแก้ไข

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ และเอกสารการประชุม และเอกสารจากศาลต่างๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกา ประกอบกับข้อมูลหลักที่ได้จากการสัมภาษณ์ล่ามในศาลจำนวน 4 คน และการสัมภาษณ์ผู้ใช้ล่ามอีก 3 คน ผลการสัมภาษณ์พบว่าล่ามในศาลมีสภาพการทำงานที่มีความเสี่ยงเพราะไม่ได้รับความคุ้มครองทางกฎหมาย บางครั้งบทบาทของล่ามมากกว่าตัวกลางในการสื่อสาร เพราะล่ามยังเป็นที่พึ่งทางใจต่อจำเลยอีกด้วย แต่ล่ามเห็นตรงกันว่าต้องทำหน้าที่ด้วยความเป็นกลาง เพราะล่ามไม่มีผลประโยชน์ในคดี ปัญหาที่พบคือการขาดมาตรฐานวัดความสามารถของผู้ที่จะมาเป็นล่ามในศาล ค่าตอบแทนที่ได้รับน้อยเมื่อเทียบกับค่าตอบแทนการล่ามประเภทอื่นๆ และผู้ล่ามที่ทำงานร่วมกันลำบากเพราะขาดความเข้าใจเกี่ยวกับล่าม ควรแก้ไขโดยการจัดระบบที่ได้มาตรฐานในการคัดเลือกล่าม และเพิ่มค่าตอบแทนเพื่อเป็นแรงจูงใจในการทำงาน

ศูนย์การแปลและการล่ามเฉลิมพระเกียรติ
สาขาวิชาการแปลและการล่าม (สายการล่าม)
ปีการศึกษา 2553

528 01633 22 : MAJOR INTERPRETATION

KEYWORDS : COURT INTERPRETERS, WORKING ENVIRONMENT, ATTITUDES,
ROLES

PANITAN ONLAOR : WORKING ENVIRONMENT, ATTITUDES AND ROLES
OF COURT INTERPRETERS. ADVISOR : NUNGHATAI RANGPONSUMRIT
PH.D., 40 pp.

Communication between persons speaking different languages requires interpreters acting as the medium to make such communication effective. At present, there are several types of interpreters in various contexts. One of the contexts is court interpreters. This special research is conducted to study the working environment, attitudes of court interpreting, their roles and significance, their legal protection, including problems encountered and possible solutions.

In order to conduct this research, I have studied various textbooks on interpreters in Thailand, a conference paper and documents from courts in the United States of America, and information from interviews with four court interpreters. I then interviewed from three court interpreter users. The interviews' results show that court interpreters have risky working environment due to lack of legal protection. At times, the roles of court interpreters go beyond just being the medium of communication to moral support, but the court interpreters realize that they should perform their duties impartially. Problems encountered in court interpreting include lack of standards to measure the skills and capabilities of those wanting to become court interpreters, low rate of compensation compared to other types of interpretation and difficulties with court interpreter users. There should be an establishment of standardized system for court interpreter selection and increase in compensation as an incentive.

Chalermprakiat Center of Translation and Interpretation

Field of Study : Interpretation

Academic Year : 2010

กิตติกรรมประกาศ

ในการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากบุคคลหลายท่าน ดังต่อไปนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบคุณอาจารย์หนึ่งหทัย แรงผลสัมฤทธิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ที่คอยให้คำปรึกษาและคำแนะนำอย่างตรงไปตรงมา อาจารย์ได้ช่วยเหลือผู้วิจัยอย่างเต็มที่ และตอบทุกปัญหาข้อสงสัยในการทำสารนิพนธ์ของผู้วิจัย

นอกจากอาจารย์หนึ่งหทัยผู้เป็นที่ปรึกษาแล้ว ผู้วิจัยอยากกราบขอบคุณคณาจารย์สาขาวิชาการล่ามทุกท่านที่ได้ชี้แนะข้อบกพร่องและเน้นย้ำจุดเด่นและจุดบกพร่องของผู้วิจัย เพื่อที่ผู้วิจัยจะได้นำไปปรับปรุงในอนาคต

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือและให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี

ผู้วิจัยขอกราบขอบคุณบิดามารดาที่ให้โอกาสผู้วิจัยได้ศึกษาต่อสาขาการล่าม ตลอดจนเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยเรื่อยมาจนสามารถทำสารนิพนธ์ฉบับสมบูรณ์ได้ ผู้วิจัยขอขอบคุณครอบครัวและมิตรสหายสำหรับการสนับสนุนที่มอบให้จนผู้วิจัยทำสารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วง

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	2
1.4 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	2
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
1.6 วิธีดำเนินการวิจัย.....	4
บทที่ 2 การปฏิบัติหน้าที่ล่ามในต่างประเทศ.....	5
2.1 เอกสารและงานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับล่ามในศาล.....	5
2.2 เอกสารและงานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับล่ามในศาล.....	6
บทที่ 3 การปฏิบัติหน้าที่ล่ามในศาลไทย.....	11

สารบัญ (ต่อ)

3.1	สนามวิจัย.....	11
3.2	การสัมภาษณ์ล่าม.....	12
3.3	การสัมภาษณ์ผู้ใช้ล่าม.....	12
3.4	การเก็บข้อมูล.....	13
3.5	ข้อมูลทั่วไปของล่าม.....	13
3.6	ข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้ล่าม.....	14
3.7	ผลการสัมภาษณ์ล่าม.....	15
3.8	ผลการสัมภาษณ์ผู้ใช้ล่าม.....	25
บทที่ 4	วิเคราะห์ปัญหา.....	31
4.1	อภิปรายผลการวิจัย.....	31
บทที่ 5	สรุปและข้อเสนอแนะ.....	35
5.1	สรุปผลการวิจัย.....	35
5.2	ข้อจำกัดของการวิจัย.....	38
5.3	ข้อเสนอแนะ.....	38

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คดีความที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมีเป็นจำนวนมาก ทั้งคดีอาญาและคดีแพ่ง โดยผู้ที่เกี่ยวข้องในคดีความเหล่านั้น ประกอบไปด้วยเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม โจทก์ จำเลย หรือพยานที่อาจเป็นชาวไทยหรือชาวต่างชาติก็ได้ ในปัจจุบันชาวต่างชาติได้เข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก บางคนเดินทางมาท่องเที่ยวพักผ่อน ประกอบธุรกิจ หรือพักอาศัยเป็นการถาวร อาจกระทำ ความผิดทางอาญาในข้อหาต่าง ๆ ทั้งกระทำโดยเจตนา หรือประมาทไม่เจตนา หรืออาจมีข้อพิพาททางแพ่ง ที่ไม่สามารถไกล่เกลี่ยกันได้ จนต้องนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

ในกรณีนี้คู่ความหรือ บุคคลที่เกี่ยวข้องเป็นบุคคลที่ไม่สามารถอ่านและเข้าใจภาษาไทยได้ จึงจำเป็นที่จะต้องมีล่ามเพื่อทำหน้าที่แปลภาษาของบุคคลดังกล่าวให้เป็นภาษาไทยต่อศาล และแปลภาษาไทยให้เป็นภาษาที่บุคคลดังกล่าวสามารถเข้าใจได้ เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณา คดีเป็นไปโดยถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม หากไม่มีบุคคลใดมาทำหน้าที่เป็นล่ามก็จะทำให้เกิด ข้อขัดข้องในการรับฟังคำเบิกความและพยานเอกสารที่เป็นภาษาต่างประเทศ และไม่เป็นการ คำนึงถึงสิทธิของจำเลยให้เป็นที่ไปตามหลักสากล ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 ได้บัญญัติแนวทางในเบื้องต้นไว้ว่า

“การสอบสวน ได้สอบสวนผู้ต้องหา หรือพิจารณาให้ใช้ภาษาไทย แต่ถ้ามีความจำเป็นต้องแปล ภาษาไทยท้องถิ่นหรือภาษาถิ่นหรือภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย หรือต้องแปลภาษาไทยเป็น ภาษาไทยท้องถิ่นหรือภาษาถิ่นหรือภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ล่ามแปล

ในกรณีที่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยหรือ สามารถพูดหรือเข้าใจเฉพาะภาษาไทยท้องถิ่นหรือภาษาถิ่น และไม่มีล่าม ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลจัดหาล่ามให้โดยมิชักช้า”

และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 46 (วรรค 4) กล่าวว่า

“ถ้าคู่ความฝ่ายใดหรือบุคคลใดที่มาศาลไม่เข้าใจภาษาไทยหรือเป็นใบ้หรือหูหนวกและ อ่านเขียนหนังสือไม่ได้ ให้คู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องจัดหาล่าม”

ด้วยเหตุนี้ ชาวต่างชาติที่ไม่เข้าใจภาษาไทยจึงจำเป็นต้องใช้ล่ามแปลเพื่อให้เกิดความ เข้าใจถึงการดำเนินกระบวนการพิจารณาและเป็นการรักษาผลประโยชน์ของตนเอง อย่างไรก็ตาม ผู้ที่ เกี่ยวข้องในคดี ไม่ว่าจะเป็นคู่ความ ทนาย หรือผู้พิพากษา ก็ย่อมจำเป็นต้องใช้ล่ามเช่นกันเพื่อ

ให้การพิจารณาคดีเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย รวดเร็วและเป็นธรรม อีกทั้งยังให้เกิดความเข้าใจในการเบิกความอีกด้วย อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีปัญหาเรื่องสภาพการทำงานและบทบาทของล่ามในศาล โดยเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งไม่มีความเข้าใจที่เพียงพอ และอาจนำไปสู่ปัญหาการใช้ล่ามที่ไม่ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิด หรือความเสียหายอื่น ๆ ตามมา หรือทำให้การพิจารณาคดีเป็นไปอย่างล่าช้า เกิดผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของจำเลยที่เป็นชาวต่างประเทศ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าหากผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม มีความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพการทำงาน ทัศนคติและบทบาทของล่ามในศาลมากขึ้น ก็จะส่งผลดีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของล่าม ความสะดวกรวดเร็วในการพิจารณาคดีของศาล และก่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อคู่ความในที่สุด

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาสภาพการทำงานและทัศนคติของล่ามในศาล
- 1.2.2 เพื่อศึกษาบทบาทและความสำคัญของล่ามในศาล
- 1.2.3 เพื่อศึกษาขอบเขตความคุ้มครองทางกฎหมายของล่ามในศาล
- 1.2.4 เพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำล่ามในศาลและแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ล่ามโดยไม่กำหนดคู่ภาษาในการล่าม 4 คน และผู้ใช้ล่าม 3 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 7 คน ได้แก่

- 1.3.1 ล่ามชาวต่างชาติจากศาลจังหวัดพัทลุง
- 1.3.2 ล่ามจากศาลจังหวัดพัทลุง
- 1.3.3 ล่ามจากศาลจังหวัดสระแก้ว
- 1.3.4 ล่ามจากศาลอาญา
- 1.3.5 ผู้พิพากษาศาลจังหวัดพัทลุง
- 1.3.6 ผู้พิพากษาศาลจังหวัดสุรินทร์
- 1.3.7 ทนายความ

1.4 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากคดียุติความกฎหมายแบ่งเป็น 2 ประเภท คือคดีอาญาและคดีแพ่ง คำจำกัดความที่ใช้ในสารนิพนธ์นี้จึงแบ่งตามประเภทของคดี ดังนี้

1.4.1 คำจำกัดความในคดีอาญา อ้างอิงจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 ซึ่งขอหยิบยกมาในส่วนที่เกี่ยวข้องที่ควรทราบเบื้องต้น ดังนี้

1.4.1.1 ศาล หมายความว่าถึงศาลยุติธรรมหรือผู้พิพากษาซึ่งมีอำนาจทำการอันเกี่ยวกับคดีอาญา

1.4.1.2 ผู้ต้องหา หมายความว่าถึงบุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด แต่ยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาล

1.4.1.3 จำเลย หมายความว่าถึงบุคคลซึ่งถูกฟ้องยังศาลแล้วโดยข้อหาว่าได้กระทำความผิด

1.4.1.4 พนักงานอัยการ หมายความว่าถึงเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ทั้งนี้จะเป็นข้าราชการในกรมอัยการหรือเจ้าพนักงานอื่นผู้มีอำนาจเช่นนั้นก็ได้

1.4.1.5 พนักงานสอบสวน หมายความว่าถึงเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน

1.4.1.6 การสืบสวน หมายความว่าถึงการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนและเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด

1.4.1.7 การสอบสวน หมายความว่าถึงการรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ

1.4.1.8 โจทก์ หมายความว่าถึงพนักงานอัยการ หรือผู้เสียหายซึ่งฟ้องคดีต่อศาล หรือทั้งคู่ในเมื่อพนักงานอัยการและผู้เสียหายเป็นโจทก์ร่วมกัน

1.4.1.9 คู่ความ หมายความว่าถึงโจทก์ฝ่ายหนึ่งและจำเลยอีกฝ่ายหนึ่ง

1.4.2 สำหรับคดีในส่วนแพ่ง ได้อ้างอิงจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1 ดังนี้

1.4.2.1 ศาล หมายความว่า ศาลยุติธรรมหรือผู้พิพากษาที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง

1.4.2.2 คดี หมายความว่า กระบวนพิจารณานับตั้งแต่เสนอคำฟ้องต่อศาลเพื่อขอให้รับรอง คุ้มครอง บังคับตามหรือเพื่อการใช้ซึ่งสิทธิหรือหน้าที่

1.4.2.3 คู่ความ หมายความว่า บุคคลผู้ยื่นคำฟ้องหรือถูกฟ้องต่อศาล และเพื่อประโยชน์แห่งการดำเนินกระบวนพิจารณาให้รวมถึงบุคคลผู้มีสิทธิกระทำการแทนบุคคลนั้นๆ ตามกฎหมาย หรือในฐานะทนายความ

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทำให้ทราบถึงแนวทางการใช้ล่ามในศาลอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีความเข้าใจสภาพการทำงาน ทักษะคติ บทบาทและความสำคัญของล่ามในศาล

1.5.2 ทำให้ทราบถึงขอบเขตความคุ้มครองทางกฎหมายของล่ามในศาล

1.5.3 ทำให้ทราบถึงแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการล่ามในศาล

1.5.4 ทำให้ทราบถึงวิธีปฏิบัติหากมีโอกาสนำหน้าที่ล่ามในศาล หรือผู้ล่ามในศาล

1.5.5 เสนอแนะแนวทางปรับปรุงการล่ามในศาล

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย

1.6.1 ผู้วิจัยวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และโดยการสัมภาษณ์ล่ามโดยให้ล่ามตอบชุดคำถามสัมภาษณ์ล่าม ล่ามศาลจังหวัดพัทธยา 2 คนตอบชุดคำถามทางอีเมล จากนั้นสัมภาษณ์ล่าม 1 ใน 2 คนทางโทรศัพท์ ล่ามศาลจังหวัดสระแก้วตอบชุดคำถามในการสัมภาษณ์ตัวต่อตัว และล่ามศาลอาญาตอบชุดคำถามสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์

1.6.2 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ใช้ล่ามโดยให้ผู้ใช้ล่ามตอบชุดคำถามสัมภาษณ์ผู้ใช้ล่าม ผู้พิพากษาศาลจังหวัดพัตยาตอบชุดคำถามในการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ ผู้พิพากษาศาลจังหวัดสุรินทร์และทนายความตอบชุดคำถามในการสัมภาษณ์ตัวต่อตัว

บทที่ 2

การปฏิบัติหน้าที่ล่ามในต่างประเทศ

ผู้วิจัยพบเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับล่ามในศาลทั้งในประเทศและต่างประเทศ เอกสารในประเทศเขียนโดยล่ามอาชีพชาวไทย แต่เป็นล่ามในศาลในต่างประเทศ คือสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น โดยเอกสารต่างประเทศเป็นเอกสารของศาลสูงสุดแห่งรัฐวิสคอนซิน (Supreme Court of Wisconsin) เอกสารการประชุมจากมหาวิทยาลัยเดลาแวร์ (Delaware University) เอกสารจาก National Center for State Courts เอกสารจาก The Judicial Council of California และเอกสารจากสำนักงานศาลเทนเนสซี (The Tennessee Administrative Office of the Courts (AOC)) ประเทศสหรัฐอเมริกา ดังนั้น ในบทนี้ผู้วิจัยจะเน้นการปฏิบัติหน้าที่ล่ามในต่างประเทศเป็นสำคัญ

2.1 เอกสารและงานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับล่ามในศาล

นิรมา อภิวัฒนาวงศ์ (2545) ในนามปากกาจุฑาพิลิน บอกเล่าประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับสภาพการทำงานของล่ามในศาลในสหรัฐอเมริกา ล่ามคู่ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บุคคลที่ผู้เขียนเป็นล่ามให้มีทั้งชาวไทย ชาวลาว ไปจนถึงชาวฝรั่งที่เข้าใจภาษาไทย แต่ไม่เข้าใจภาษาอังกฤษ โดยมักตกเป็นจำเลย คดีส่วนใหญ่เป็นคดีอาญา เกี่ยวพันตั้งแต่ความเข้าใจผิดเล็กน้อย การลักทรัพย์ การหย่าร้าง และการถูกขับออกจากประเทศ

หลายต่อหลายคดีที่ผู้เขียนทำหน้าที่ล่ามให้ก็อดไม่ได้ที่จะเห็นใจผู้ที่ต้องเดือดร้อนเพราะขาดความรู้ภาษาอังกฤษ ทำให้เสียเปรียบ และบ่อยครั้งที่บุคคลเหล่านี้ไม่ได้มองว่าผู้เขียนเป็นเพียงล่ามที่ทำหน้าที่แปลภาษา แต่หวังให้ล่ามเป็นที่พึ่งที่จะช่วยให้ตนหลุดพ้นข้อหาไปได้ เป็นความกดดันของล่ามที่ผู้เขียนต้องเผชิญอยู่เสมอ แต่แม้จะเห็นใจ อยากช่วยเหลือเพียงใด ก็ไม่

สามารถทำเกินขอบเขตหน้าที่ของล่ามไปได้ ผู้เขียนจึงมีหน้าที่เป็นผู้สื่อสาร ทำได้มากที่สุดเพียง แสดงความเห็นใจและให้กำลังใจผู้ที่เดือดร้อนเท่านั้น เพราะล่ามทำหน้าที่เป็นคนกลาง ไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือส่วนได้ส่วนเสียใดๆ ในคดี

บุญชู ตันติรัตนสุนทร (2552) ยกเหตุการณ์ที่ครอบครัวชาวญี่ปุ่น 6 คน ต้องติดคุกนานถึง 10 ปีโดยไม่ได้ทำความผิดใดๆ เพราะความผิดพลาดของล่ามที่ไม่สามารถสื่อสารได้ถูกต้อง ทำให้เกิดความเข้าใจผิด และกล่าวว่าล่ามในศาลเป็นล่ามที่เครียดมากที่สุด ต้องอดทนต่อความกดดันสูง และต้องสื่อสารได้ถูกต้องตรงประเด็น ผู้เขียนเป็นล่ามคู่ภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่นที่มีประสบการณ์ล่ามทั้งนอกศาลและในศาล ทั้งศาลไทยและศาลญี่ปุ่น

2.2 เอกสารและงานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับล่ามในศาล

ในสหรัฐอเมริกา ศาลสูงสุดแห่งวิสคอนซิน ได้จัดทำคู่มือล่ามศาล(Supreme Court of Wisconsin, 2004) เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้พิพากษา เจ้าหน้าที่ศาล ทนายความ ล่าม และผู้มาศาลอื่นๆ คู่มือนี้กล่าวรายละเอียดสำคัญตั้งแต่บทบาทของล่าม การจัดหาและคัดเลือกล่าม ตลอดจนคำตอบแทน โดยล่ามที่คู่มือนี้กล่าวถึงหมายรวมถึงล่ามภาษามือด้วย นอกจากนี้ยังให้รายละเอียดเรื่องจรรยาบรรณอาชีพล่าม เน้นย้ำเรื่องความเป็นกลางว่าล่ามไม่ควรมีอคติเอนเอียงไปทางใดทางหนึ่ง ต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรมและเป็นกลาง ไม่ควรมีความรู้สึกผูกพันส่วนตัวใดๆกับคู่กรณีหรือผู้ที่ตนทำหน้าที่ล่ามให้ อีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญไม่แพ้กันคือความถูกต้อง

คู่มือเล่มนี้คำนึงถึงความต้องการของล่ามอย่างถี่ถ้วน โดยกล่าวว่าในห้องพิจารณาจะต้องมีระบบเสียงและบรรยากาศที่เอื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่ล่าม ผู้พิพากษามีหน้าที่เตือนให้ผู้เข้าร่วมการพิจารณาคดีพูดด้วยความเร็วที่เหมาะสม และให้ล่ามหยุดพักเป็นระยะ หรือจัดทีมล่ามหากพิจารณาคดีเป็นเวลานาน

ชเวดา-นิโคลสัน (Schweda-Nicholson, 1985) กล่าวไว้ว่า นอกจากล่ามจะต้องมีความรู้ด้านภาษาสองภาษาหรือมากกว่าเป็นอย่างดีเยี่ยมแล้ว บุคลิกของล่ามก็สำคัญเช่นกัน ล่ามควรมีบุคลิกกล้าแสดงออก ใฝ่รู้ และแก้สถานการณ์เฉพาะหน้าได้ดี และความรู้เกี่ยวกับศัพท์ทางกฎหมาย ระบบการพิจารณา และโครงสร้างกฎหมายอเมริกันและกฎหมายต่างชาติเป็นสิ่งจำเป็น ชเวดา-นิโคลสันให้ความเห็นว่าล่ามไม่ควรรับงานที่เห็นว่าเกินขีดความสามารถของตน และต้องแก้ไขความผิดพลาดโดยทันที ในการล่าม จะต้องล่ามคำต่อคำ ไม่ใช่อธิบายหรือถอดความ ไม่ว่าจะ

สิ่งที่ล่านั้นจะเป็นคำพูดเรื่อยเปื่อยก็ตาม ล่ามไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดี แต่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการรักษาความยุติธรรม

ลี เบิร์กแมน และอิสมาอิล (Lee, Bergman and Ismail, 2008) ได้ร่วมกันจัดทำเอกสารสำหรับผู้ที่ต้องการเป็นล่ามภาษาอาหรับในศาล (Becoming an Arabic Court Interpreter) เผยแพร่ในเว็บไซต์ของ National Center for State Courts (NCSC) เอกสารฉบับนี้กล่าวว่าการรู้ภาษา 2 ภาษา ไม่เพียงพอต่อการเป็นล่ามในศาล ผู้ที่ต้องการเป็นล่ามภาษาอาหรับในศาลจะต้องถามตัวเองว่าตนมีทักษะทางภาษาทั้งภาษาอังกฤษและภาษาอาหรับเทียบกับผู้ใช้ภาษาเหล่านี้เป็นภาษาแม่อย่างมีการศึกษาหรือไม่ สามารถเข้าใจและใช้ภาษาเหล่านี้ในระดับต่างๆ ได้หรือไม่ นอกจากนี้ยังต้องมีความรู้เรื่องระบบกฎหมายและขั้นตอนในศาลอเมริกันอย่างครอบคลุม ทราบศัพท์เทคนิค ศัพท์กฎหมายเทียบระหว่างภาษาอาหรับและภาษาอังกฤษ ต้องปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องและซื่อตรง ไม่ว่าจะในสถานการณ์ใดก็ตาม โดยล่ามทั้ง 3 แบบ คือ แปลจากเอกสาร แปลแบบพูดตาม และแปลแบบพูดพร้อม ต้องปฏิบัติตามจรรยาบรรณอาชีพ และปฏิบัติหน้าที่อย่างมีอาชีพด้วย หากไม่สามารถทำตามความรู้ ทักษะและความสามารถเหล่านี้ได้ทั้งหมด ผู้ที่ต้องการเป็นล่ามภาษาอาหรับในศาลควรมินดีที่จะสละเวลาและพยายามที่จะพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถของตนให้ดีขึ้น

ภาษาอาหรับมีความท้าทายตรงที่เป็นภาษา 2 รูปแบบ กล่าวคือ รูปแบบแรกเป็นภาษามาตรฐาน เรียกว่า Modern Standard Arabic (MSA) ใช้ในสถานการณ์ที่เป็นทางการ เช่น ในโรงเรียน ศาล และสื่อ ให้เป็นภาษาเขียน และเป็นภาษาสื่อกลางในหมู่ผู้พูดภาษาอาหรับจากส่วนต่างๆ ของโลก รูปแบบที่สองเป็นภาษาพูดในชีวิตประจำวันซึ่งมีความแตกต่างออกไปเป็น 4 ถิ่น ได้แก่ ก. ถิ่นคาบสมุทรอาหรับ¹ ข. ถิ่นอียิปต์² ค. ถิ่นเลแวนไทน์³ และง. ถิ่นแอฟริกาเหนือ⁴

ผู้พูดภาษาอาหรับอาจพูดเพียงรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรืออาจสลับไปมาระหว่างทั้งสองรูปแบบ หรือแม้แต่ใช้ทั้งสองรูปแบบในประโยคเดียวกัน ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ หากล่ามแบบพูดพร้อม ซึ่งจะเป็นการล่ามจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาอาหรับเสมอ วาทกรรมที่มักจะมีการล่ามแบบพูดพร้อมคือวาทกรรมที่เป็นทางการ จึงต้องล่ามเป็นภาษาอาหรับทางการ อย่างไรก็ตาม หากผู้พูดภาษาอังกฤษพูดแบบไม่เป็นทางการมากขึ้น ล่ามสามารถเลือกใช้ระหว่างภาษาอาหรับ

¹ ถิ่นคาบสมุทรอาหรับ คือประเทศบาห์เรน อีรัก คูเวต โอมาน กาตาร์ ซาอุดีอาระเบีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ และเยเมน

² ถิ่นอียิปต์ คือประเทศอียิปต์ และซูดานตอนเหนือ

³ ถิ่นเลแวนไทน์ คือประเทศอิสราเอล จอร์แดน เลบานอน ปาเลสไตน์ และซีเรีย

⁴ ถิ่นแอฟริกาเหนือ คือประเทศแอลจีเรีย ลิเบีย เมริทาเนีย โมร็อกโค และตูนิเซีย

ทางการ หรือภาษาถิ่นของผู้ที่ล่ามทำหน้าที่ล่ามให้ ล่ามภาษาอาหรับจะต้องเชี่ยวชาญทั้งภาษาอาหรับทางการและภาษาถิ่นหนึ่งถิ่นหรือมากกว่านั้น และจะต้องรู้ว่าจะสลับไปมาระหว่างภาษาทั้งสองรูปแบบเมื่อใดและอย่างไรได้อย่างเหมาะสมและถูกต้องแม่นยำ

เอกสารฉบับนี้ยังกล่าวถึงวิธีต่างๆ ในการพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถเพื่อที่จะเป็นล่ามภาษาอาหรับในศาล อาทิเช่น อ่านให้มากเพื่อเรียนรู้ศัพท์ใหม่ หมั่นฟังข่าว รายการทอล์คโชว์ เรียนภาษาเพิ่มเติม และใช้ภาษาอังกฤษและภาษาอาหรับเป็นประจำ ทั้งระดับภาษาทางการและไม่เป็นทางการ เรียนรู้ศัพท์กฎหมาย และกระบวนการต่างๆ ในศาลเป็นภาษาอังกฤษ จากนั้นค้นหาว่าศัพท์เหล่านั้นควรแปลเป็นภาษาอาหรับอย่างไร เป็นต้น ทั้งนี้ เนื่องจากระบบกฎหมายอาหรับและอเมริกันแตกต่างกันหลายประการ บางครั้งจึงไม่มีคำคู่ระหว่างศัพท์ภาษาอังกฤษและศัพท์อาหรับทางการ ในกรณีนี้ล่ามสามารถบรรยายความหมายพื้นฐานแทนได้

ช่วงท้ายของเอกสารกล่าวถึงรายละเอียดการสอบวัดความสามารถล่ามภาษาอาหรับในศาล การสอบแบ่งเป็น 2 ชั้น ชั้นแรกจะเป็นการสอบภาษามาตรฐาน แบ่งเป็นการทดสอบการล่ามจากเอกสารและการล่ามแบบพูดพร้อม จากนั้นผู้ผ่านการทดสอบชั้นแรกจะได้สอบชั้นที่สอง คือ การทดสอบการล่ามแบบพูดตามเป็นภาษาพูด ส่วนใหญ่เป็นภาษาอาหรับ นอกจากนี้ เอกสารฉบับนี้ยังให้รายละเอียดการให้คะแนนการทดสอบ และให้คำแนะนำในการเตรียมตัว รวมถึงแหล่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการเตรียมตัวเข้ารับการทดสอบอีกด้วย

คณะกรรมการกฤษฎีกาแห่งรัฐแคลิฟอร์เนีย (The Judicial Council of California, 2010) ให้รายละเอียดเกี่ยวกับล่ามในศาลไว้ใน Court Interpreters Program ไว้ว่า ล่ามในศาลคือผู้ที่แปลในการพิจารณาคดีอาญาและแพ่งให้กับพยานหรือจำเลยที่พูดหรือเข้าใจภาษาอังกฤษเล็กน้อยหรือไม่เข้าใจเลย ล่ามในศาลจะต้องแปลอย่างถูกต้อง อย่างมีความรู้และคำศัพท์ที่กว้างขวางโดยไม่เปลี่ยนระดับภาษาของผู้พูด ล่ามในศาลยังมีหน้าที่แปลเอกสารแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ และจากภาษาต่างประเทศเป็นภาษาอังกฤษอีกด้วย การที่จะเป็นล่ามในศาลที่ประสบความสำเร็จนั้น จะต้องมีความจำที่ดีและมีคลังศัพท์กฎหมายที่ครอบคลุมทั้งสองภาษา การพูดได้สองภาษาในชีวิตประจำวันนั้นไม่ใช่ระดับความชำนาญที่เพียงพอต่ออาชีพล่าม ล่ามจะต้องรับมือกับคำศัพท์หลากหลายประเภท ตั้งแต่ศัพท์กฎหมาย ศัพท์เทคนิค ไปจนถึงศัพท์แสลงข้างถนน

ในการที่จะเป็นล่ามประจำศาลแคลิฟอร์เนียนั้นไม่จำเป็นต้องมีปริญญาสาขากการล่าม แต่ผู้ที่สนใจควรผ่านการทำงานและการฝึกอบรมทั้งสองภาษาในการล่ามรูปแบบต่างๆ ก่อนที่จะ

สมัครสอบคัดเลือกเป็นล่ามในศาล ทั้งนี้ศาลแคลิฟอร์เนียมีล่าม 2 ประเภท ได้แก่ ล่ามที่ได้รับการรับรอง (Certified interpreters) และล่ามขึ้นทะเบียน (Registered interpreters) ล่ามประเภทแรกคือ ล่ามที่ผ่านการสอบข้อเขียนสองภาษา และสอบการล่ามจากภาษาอังกฤษเป็นหนึ่งใน 12 ภาษาต่อไปนี้: ภาษาอาหรับ ภาษาอาร์เมเนียนตะวันออก ภาษาอาร์เมเนียนตะวันตก ภาษาจีนกวางตุ้ง ภาษาญี่ปุ่น ภาษาเกาหลี ภาษาจีนกลาง ภาษาโปรตุเกส ภาษารัสเซีย ภาษาสเปน ภาษาตากาล็อก และภาษาเวียดนาม ส่วนล่ามประเภทที่สองคือล่ามภาษาอื่น ๆ นอกเหนือจาก 12 ภาษาที่กล่าวมาข้างต้นที่ผ่านการสอบข้อเขียนและสอบปากเปล่าภาษาอังกฤษ

เอกสารฉบับนี้กล่าวว่ามีความต้องการล่ามที่ได้รับการรับรองและล่ามขึ้นทะเบียนสูงมากในแคลิฟอร์เนีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณที่มีประชากรอพยพจำนวนมาก ล่ามที่ได้รับการรับรองและล่ามขึ้นทะเบียนในแคลิฟอร์เนียประมาณครึ่งหนึ่งเป็นพนักงานประจำที่ศาลชั้นต้น พนักงานเหล่านี้ได้รับค่าตอบแทน 68,000 เหรียญสหรัฐต่อปี รวมถึงสิทธิประโยชน์ต่างๆ โดยขึ้นอยู่กับสถานที่ ประสบการณ์ และการต่อรอง ล่ามอีกครึ่งหนึ่งเป็นล่ามอิสระ ที่ต้องเดินทางจากศาลชั้นต้นแห่งหนึ่งไปยังอีกแห่งหนึ่งได้ และบ่อยครั้งที่ต้องเดินทางไปต่างประเทศ ปัจจุบันล่ามอิสระได้รับค่าตอบแทน 282.23 เหรียญสหรัฐสำหรับการทำงานเต็มวัน และ 156.56 เหรียญสหรัฐสำหรับการทำงานครึ่งวัน และได้รับเงินชดเชยค่าเดินทางนอกพื้นที่

สำนักงานศาลเทนเนสซี (The Tennessee Administrative Office of the Courts (AOC)) ได้จัดทำคู่มือสำหรับล่ามเกี่ยวกับขั้นตอนการขึ้นทะเบียนและการรับรองล่ามในศาล ในรัฐเทนเนสซีมีล่าม 3 ประเภท ได้แก่ ล่ามศาลที่ได้รับการรับรอง ล่ามขึ้นทะเบียน และล่ามที่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียน และยังไม่ได้รับการรับรอง การที่จะเป็นล่ามขึ้นทะเบียนได้นั้นจะต้องผ่านขั้นตอนต่างๆ 6 ขั้นตอน เริ่มตั้งแต่เข้าประชุมปฏิบัติการ 2 วัน สอบข้อเขียน สอบปากเปล่า ผ่านการตรวจสอบประวัติ อาชญากรรม ยืนยันสถานะพลเมือง⁵ และลงนามให้สัตยาบันปฏิญาณ ล่ามจะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนเหล่านี้ให้ครบภายใน 3 ปี ตั้งแต่วันที่เข้าประชุมปฏิบัติการ มิเช่นนั้นจะต้องเริ่มใหม่ตั้งแต่ต้น โดยต้องมีการอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจาก AOC เสียก่อน

จากนั้นเมื่อผ่านขั้นตอนดังกล่าว และได้สถานะเป็นล่ามขึ้นทะเบียนแล้ว ล่ามจะคงสถานะเป็นล่ามขึ้นทะเบียนเรื่อยไปไม่ได้ ล่ามต้องทำการสอบเพื่อเลื่อนสถานะเป็นล่ามที่ได้รับการรับรอง โดยจะต้องผ่านการสอบปากเปล่าเป็นภาษาพูดของล่าม การสอบปากเปล่านี้อาจทดสอบการ

⁵ หากล่ามไม่มีสถานะเป็นพลเมืองสหรัฐอเมริกา ให้ใช้หลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าล่ามสามารถทำงานและอาศัยอยู่ในสหรัฐอเมริกาได้อย่างถูกกฎหมาย

ปฏิบัติหน้าที่ล่ามจากเอกสาร การแปลแบบพูดตาม และการแปลแบบพูดพร้อม ปัจจุบันการสอบปากเปล่าสำหรับล่ามศาลแทนเนสซีมีให้เลือกจากภาษาอาหรับ ภาษาบอสเนีย ภาษาจีนกวางตุ้ง ภาษาครีโอลเฮติ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเกาหลี ภาษาลาว ภาษาจีนกลาง ภาษาโปรตุเกส ภาษารัสเซีย ภาษาโซมาลี ภาษาสเปน และภาษาเวียดนาม การสอบเป็นภาษาอื่นๆ ยังอยู่ระหว่างการพัฒนา และล่ามต้องได้คะแนนอย่างน้อยร้อยละ 70 ในการสอบการล่ามแต่ละประเภท จึงจะถือว่าผ่าน และได้การรับรองเป็นล่ามในศาล

การเป็นล่ามขึ้นทะเบียนและล่ามที่ได้รับการรับรองจะมีระยะเวลา 3 ปี เมื่อครบกำหนดล่ามจะต้องมาต่ออายุสถานะของตน ข้อกำหนดข้อหนึ่งในการต่ออายุนี้คือล่ามต้องแสดงหลักฐานว่าได้รับการศึกษาต่อเนื่องจำนวน 18 หน่วยกิต และอย่างน้อย 12 จาก 18 หน่วยกิต ต้องเป็นการเรียนภาษาต่างประเทศหรือการฝึกทักษะการล่าม โดย AOC ได้จัดทำรายชื่อหลักสูตรการศึกษาต่อเนื่องที่ AOC เห็นชอบไว้ในเว็บไซต์ www.tsc.state.tn.us ทั้งนี้ศาลระหว่างรัฐต่างๆสามารถแลกเปลี่ยนหรือยืมตัวล่ามจากศาลรัฐอื่นๆได้ แต่มีขั้นตอนที่ยุ่งยากและใช้เวลามาก

โดยสรุป เอกสารทั้งหมดที่ผู้วิจัยได้ศึกษามีข้อสังเกตตรงกันเกี่ยวกับล่ามในศาลหลายประการ กล่าวคือ ล่ามในศาลต้องปฏิบัติหน้าที่ล่ามด้วยความเป็นกลาง ปราศจากอคติ ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และต้องแปลให้ถูกต้องครบถ้วน เนื่องจากล่ามมีส่วนสำคัญในการรักษาความยุติธรรมให้กับคู่ความ นอกจากนี้จากเอกสารจากต่างประเทศจะเห็นได้ว่าการที่จะเป็นล่ามในศาลได้นั้นต้องผ่านการขึ้นตอนการทดสอบอย่างละเอียดและใช้เวลา เพื่อที่จะได้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริงมาทำงาน เมื่อเทียบกับเอกสารและงานวิจัยจากต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับล่ามในศาลแล้ว เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับล่ามในศาลในประเทศไทยถือว่ามีค่อนข้างน้อย ผู้วิจัยจึงต้องการให้สารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นประโยชน์ในการค้นคว้าเกี่ยวกับล่ามในศาลในประเทศไทย โดยผู้วิจัยเห็นว่าหากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพการทำงานของล่ามก็จะเป็นผลดีกับทุกฝ่าย

⁶ ภาษาครีโอล คือ ภาษาที่เกิดจากการผสมของภาษา 2 ภาษาขึ้นไป

บทที่ 3

การปฏิบัติหน้าที่ล่ามในศาลไทย

ผู้วิจัยมุ่งที่จะค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการทำงานของล่ามในศาล โดยสัมภาษณ์ สอบถามสภาพการทำงานโดยทั่วไปของล่ามในศาล ทศนคติที่ล่ามมีต่องานของตน บทบาทและความสำคัญของล่ามในศาล รวมถึงอุปสรรคและปัญหาที่พบ ตลอดจนข้อเสนอแนะต่างๆ ผู้วิจัย สัมภาษณ์ล่าม 2 วิธี วิธีที่หนึ่งคือผ่านการตอบชุดคำถามสัมภาษณ์ทางอีเมลล์ วิธีที่สองคือการ สัมภาษณ์ตัวต่อตัว วิธีที่สามคือการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ นอกจากสัมภาษณ์ล่ามในศาลแล้วผู้ วิจัยยังได้สัมภาษณ์ผู้ใช้ล่ามในศาล อันได้แก่ ผู้พิพากษา และทนายความ อีกด้วย โดยใช้ชุด คำถามสัมภาษณ์ผู้ใช้ล่ามในการสัมภาษณ์ตัวต่อตัว ผู้วิจัยสอบถามผู้ใช้ล่ามเกี่ยวกับการใช้ล่าม โดยทั่วไป ปัญหาที่พบ และข้อเสนอแนะต่อล่ามในศาล

3.1 สนามวิจัย

3.1.1 ศาลจังหวัดพัทธยา

เป็นศาลที่อยู่ในพื้นที่ที่มีชาวต่างชาติจำนวนมาก มีคดีความที่เกี่ยวข้องกับชาวต่างชาติ ย่อมต้องมีการใช้ล่ามในการพิจารณาคดี ศาลจังหวัดพัทธยาตั้งอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม จึงมี ชาวต่างชาติหลายเชื้อชาติ เช่น อังกฤษ อเมริกัน รัสเซีย ฝรั่งเศส เป็นต้น ศาลจังหวัดพัทธยามีล่ามที่ ขึ้นทะเบียนไว้ โดยศาลจะส่งหมายเรียกให้ล่ามมาทำงานตามวันเวลาที่กำหนด และจ่ายค่าป่วย การ หรือค่าตอบแทนให้เป็นครั้งคราวไป

3.1.2 ศาลจังหวัดสระแก้ว

จังหวัดสระแก้วเป็นจังหวัดชายแดนติดกับประเทศกัมพูชา ชาวต่างชาติที่เกี่ยวข้องในคดี ความจึงมักจะมีเชื้อชาติและสัญชาติกัมพูชา ส่วนใหญ่ชาวกัมพูชาเหล่านี้ต้องมาขึ้นศาลเพราะ กระทำความผิด เช่น ในข้อหาพยายามลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย ปลอมแปลงเอกสารเข้า เมือง หรือคดียาเสพติด และบางรายเข้ามารับจ้างทำงานฝั่งประเทศไทย และมากระทำความผิด ในข้อหาอื่น เช่น ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ความผิดต่อร่างกาย ความผิดต่อชีวิต เป็นต้น ศาล จังหวัดสระแก้วมีล่ามที่อยู่ประจำศาล 2 คน มีฐานะเป็นลูกจ้างของศาล ได้รับค่าตอบแทนเป็นเงิน เดือนข้าราชการ

3.1.3 ศาลจังหวัดสุรินทร์

เป็นศาลที่ตั้งอยู่ติดชายแดนกัมพูชาเช่นเดียวกับศาลจังหวัดสระแก้ว จึงมีคดีที่เกี่ยวข้องกับชาวกัมพูชาเป็นจำนวนมากเช่นเดียวกับศาลสระแก้ว และมีลักษณะคดีคล้ายคลึงกัน ศาลจังหวัดสุรินทร์มีล่ามอยู่ประจำศาลเช่นเดียวกับศาลสระแก้ว 1 คนโดยล่ามได้รับค่าตอบแทนในลักษณะเดียวกัน

3.1.4 ศาลจังหวัดกบินทร์บุรี

ศาลจังหวัดกบินทร์บุรีเป็นศาลหนึ่งในสองแห่งของจังหวัดปราจีนบุรี คดีส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับคนในพื้นที่ มีคดีที่เกี่ยวข้องกับชาวต่างชาติอยู่บ้าง ส่วนใหญ่เป็นชาวกัมพูชาเช่นกัน เพราะชาวกัมพูชาจำนวนมากหลบหนีเข้าเมืองมายังอำเภอกบินทร์บุรี ซึ่งอยู่ติดกับจังหวัดสระแก้ว ศาลแห่งนี้ไม่มีล่ามประจำศาลอย่างศาลจังหวัดสุรินทร์และศาลจังหวัดสระแก้ว เมื่อมีชาวต่างชาติมาขึ้นศาล คู่ความ ทนายความ หรืออัยการจะหาล่ามมาเอง หรือศาลอาจมีหนังสือขอยืมตัวล่ามจากศาลอื่นก็ได้

3.2 การสัมภาษณ์ล่าม

ผู้วิจัยติดต่อล่ามศาลจังหวัดพัทธยาทั้ง 2 คนทางโทรศัพท์ โดยได้รับรายชื่อและหมายเลขโทรศัพท์ล่ามจากศาลจังหวัดพัทธยา เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ของทั้งผู้วิจัยและล่าม ผู้วิจัยจึงต้องส่งชุดคำถามสัมภาษณ์ให้ล่ามทางอีเมล จากนั้นล่ามตอบคำถามสัมภาษณ์โดยวิธีเดียวกัน แล้วผู้วิจัยจึงนำคำตอบที่ได้มาสรุป ต่อมาผู้วิจัยสัมภาษณ์ล่าม 1 ใน 2 คน ทางโทรศัพท์อีกครั้งหนึ่งเพื่อให้ได้ข้อมูลในการวิจัยเพิ่มเติม

ผู้วิจัยติดต่อล่ามศาลจังหวัดสระแก้วผ่านทางมารดาของผู้วิจัย ผู้วิจัยได้เดินทางไปพบล่ามที่ศาลจังหวัดสระแก้วและขอสัมภาษณ์ล่ามเป็นเวลาประมาณ 25 นาที โดยระหว่างสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้บันทึกการสนทนาไว้ จากนั้นถอดคำบรรยายและสรุปข้อมูล

ในส่วนของการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ข้อมูลติดต่อจากการสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับล่ามในศาลทางอินเทอร์เน็ต ผู้วิจัยติดต่อล่ามศาลอาญาและขอนัดหมายสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์

3.3 การสัมภาษณ์ผู้ใช้ล่าม

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ใช้ล่ามเพื่อให้ได้มุมมองเกี่ยวกับล่ามในศาลที่หลากหลายขึ้น ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ใช้ล่ามรวมทั้งหมด 3 คน โดยได้สัมภาษณ์ผู้พิพากษาศาลจังหวัดพัททยา 1 คน ทางโทรศัพท์และบันทึกข้อมูลสัมภาษณ์ไว้ จากนั้นผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้พิพากษาศาลจังหวัดสุรินทร์ 1 ท่าน สุดท้ายผู้วิจัยสัมภาษณ์ทนายความอีก 1 คน ที่สำนักงานทนายความ

3.4 การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้แจกชุดคำถามสัมภาษณ์ให้ล่ามศาลจังหวัดพัททยาทางอีเมล โดยให้ล่ามเขียนตอบในไฟล์เอกสาร จากนั้นรวบรวมข้อมูลและแยกเป็นหัวข้อเพื่อความสะดวก ส่วนล่ามศาลจังหวัดสระแก้วนั้นผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ตัวต่อตัวโดยบันทึกเสียงไว้ จากนั้นถอดคำบรรยาย รวบรวมข้อมูลและแยกเป็นหัวข้อเช่นเดียวกันกับบทสัมภาษณ์ล่ามศาลจังหวัดพัททยา หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ล่ามศาลพัททยา 1 ใน 2 คนอีกครั้งหนึ่ง และสัมภาษณ์ล่ามศาลอาญาทางโทรศัพท์ โดยผู้วิจัยได้บันทึกข้อมูลระหว่างการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ทั้งสองครั้งโดยตลอด

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้พิพากษาประจำศาลจังหวัดพัททยาทางโทรศัพท์โดยใช้ชุดคำถามสัมภาษณ์ผู้ใช้ล่าม จากนั้นสัมภาษณ์ผู้พิพากษาประจำศาลจังหวัดสุรินทร์ในการนัดพบกัน สุดท้ายผู้วิจัยสัมภาษณ์ทนายความที่สำนักงานทนายความ

3.5 ข้อมูลทั่วไปของล่าม

3.5.1 ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 ล่ามชาวต่างชาติจากศาลจังหวัดพัททยา

ผู้ให้ข้อมูลคนนี้เป็นชาวเยอรมัน ทำงานเป็นล่ามให้ตำรวจท่องเที่ยวเมืองพัททยามาเป็นเวลาแปดปี ประจำอยู่ที่สถานีตำรวจในเขตวอล์คกิง สตรีท ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งหนึ่งในพัททยา ส่วนงานล่ามในศาลนั้นจะไปทำก็ต่อเมื่อศาลเรียกตัว หรือคู่ความเป็นฝ่ายติดต่อมา ผู้ให้ข้อมูลคนนี้อาจสามารถล่ามพูดพร้อมจากภาษาเยอรมันเป็นภาษาอังกฤษ และจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาเยอรมันได้ ถ้าเป็นคู่ภาษาไทยกับภาษาอังกฤษ จะถนัดล่ามแบบพูดตามมากกว่า โดยต้องได้ยินภาษาไทยให้ครบทั้งประโยคก่อนจึงจะแปลได้

3.5.2 ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 ล่ามจากศาลจังหวัดพัททยา

ผู้ให้ข้อมูลคนนี้อายุ 32 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันกำลังศึกษาหลักสูตรเนติบัณฑิต และปริญญาโทนานาชาติสาขา

นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ไปพร้อมกัน ผู้ให้ข้อมูลมีอาชีพหลักคือทนายความ และทำงานล่ามในศาลเป็นอาชีพเสริม เริ่มการเป็นล่ามด้วยการเป็นล่ามให้ลูกความของตนเอง เพราะหากรับงานจากลูกความชาวต่างชาติหรือเป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับชาวต่างชาติก็เท่ากับเป็นล่ามโดยสภาพบังคับ นอกจากนี้จะต้องล่ามเพื่อให้คู่ความสื่อสารกันรู้เรื่องแล้วยังต้องแปลเอกสารเองด้วย ทำเช่นนี้ไปสักระยะหนึ่งก็มีเจ้าหน้าที่ศาลแพทยฯ ชักชวนให้มาสมัครเป็นล่ามศาล ผู้ให้ข้อมูลจึงไปลงชื่อไว้ ปัจจุบันเป็นล่ามในศาลมาแล้ว 4 ปี

3.5.3 ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 ล่ามประจำศาลจังหวัดสระแก้ว

ผู้ให้ข้อมูลคนนี้อายุ 42 ปี รับราชการเป็นล่ามประจำศาลจังหวัดสระแก้วมาตั้งแต่ 1 เมษายน 2548 ผู้ให้ข้อมูลเชี่ยวชาญภาษาเขมรและภาษาอังกฤษ ก่อนที่จะเป็นล่ามเคยทำงานบริษัทนำเข้าที่ประเทศกัมพูชา จึงต้องเรียนภาษาเขมร และเคยทำงานให้กับสหประชาชาติที่สหรัฐอเมริกา จึงพูดภาษาอังกฤษได้

3.5.4 ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4 ล่ามอิสระและล่ามศาลอาญา

ผู้ให้ข้อมูลคนนี้อายุ 45 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ สาขาผู้เชี่ยวชาญทางคดีแพ่ง จากมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในประเทศฝรั่งเศส จึงมีทั้งความรู้ภาษาฝรั่งเศสและความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเป็นอย่างดี เมื่อเดินทางกลับประเทศไทยก็พบว่างานล่ามนั้นมีความจำเป็นกับระบบงานศาลยุติธรรมอย่างมาก และคิดว่าล่ามภาษาฝรั่งเศสคงมีน้อย ผู้ให้ข้อมูลต้องการช่วยเหลือในจุดนี้เพราะตนจบการศึกษานิติศาสตร์มาโดยตรง ทั้งยังใช้ภาษาฝรั่งเศสได้คล่องแคล่ว จึงไปขึ้นทะเบียนเป็นล่ามอาสาของกระทรวงต่างประเทศ ซึ่งมีสำนักงานแยกมาตั้งที่ศาล รับผิดชอบเกี่ยวกับงานกฎหมายโดยเฉพาะ ผู้ให้ข้อมูลมีอาชีพทนายความเป็นอาชีพหลัก และรับงานล่ามในศาลและล่ามอิสระเป็นอาชีพเสริม โดยเริ่มทำอาชีพล่ามตั้งแต่ปี 2547 ล่ามได้ทั้งภาษาไทย ภาษาฝรั่งเศส และภาษาอังกฤษ

3.6 ข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้ล่าม

3.6.1 ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5 ผู้พิพากษาศาลจังหวัดพัทลุง

ผู้ให้ข้อมูลคนนี้อายุ 31 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จากนั้นสอบเป็นเนติบัณฑิต และสอบเป็นผู้ช่วยผู้พิพากษา ทำหน้าที่ผู้

ช่วยผู้พิพากษา 1 ปี 6 เดือน จากนั้นได้เข้ารับตำแหน่งผู้พิพากษาประจำศาลแพ่งได้อีก 6 เดือน จึงย้ายไปประจำที่ศาลจังหวัดเป็นเวลา 2 ปี ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาศาลจังหวัดพญา

3.6.2 ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6 ผู้พิพากษาศาลจังหวัดสุรินทร์

ผู้ให้ข้อมูลคนนี้อายุ 33 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จากนั้นสอบเป็นเนติบัณฑิต พร้อมกับรับราชการกระทรวงการคลัง และลาออกเมื่อสอบเป็นผู้ช่วยผู้พิพากษาได้ ทำหน้าที่ผู้ช่วยผู้พิพากษาที่ศาลแพ่ง 1 ปี 6 เดือน จากนั้นย้ายไปประจำที่ศาลจังหวัดสุรินทร์ ปัจจุบันยังประจำอยู่ที่ศาลจังหวัดสุรินทร์ แต่จะย้ายไปประจำที่ศาลจังหวัดนครราชสีมาในเดือนเมษายนที่จะถึงนี้

3.6.3 ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7 นายความ

ผู้ให้ข้อมูลคนนี้อายุ 63 ปี ก่อนหน้าที่ผู้ให้ข้อมูลนี้จะมาประกอบอาชีพทนายความ เคยรับราชการในสังกัดศาลยุติธรรมมาก่อน โดยได้รับราชการปฏิบัติหน้าที่ในสำนักงานศาลต่าง ๆ มาหลายแห่งด้วย นับเป็นเวลาประมาณ 40 ปี จนได้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานประจำศาลหลายแห่งด้วยกัน เช่น ศาลจังหวัดสระแก้ว ศาลจังหวัดสระแก้วแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว และศาลจังหวัดกบินทร์บุรี เป็นต้น จึงมีประสบการณ์ในการทำงาน และรู้ระบบงานของศาลเป็นอย่างดี เมื่อเกษียณอายุจึงได้มาประกอบอาชีพทนายความและว่าความอยู่ในเขตศาลจังหวัดกบินทร์บุรีเป็นส่วนใหญ่ และเมื่อมาเป็นทนายความก็ได้ให้ความร่วมมือกับศาลใกล้เคียง ภูมิภาคมารับเป็นทนายความให้แก่ผู้ที่ยากจน ตามที่ศาลจะมีหนังสือแจ้งขอแรงให้ดำเนินการแก้ต่างให้จำเลยในคดีอาญา

3.7 ผลการสัมภาษณ์ลุ่ม

3.7.1 สภาพการทำงานทั่วไป

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1: ผู้ให้ข้อมูลให้สัมภาษณ์ว่ามักได้รับการติดต่อให้ทำงานลุ่มจากตำรวจทนายความ และเพื่อนๆ ทำงานลุ่มในศาลโดยไม่เคยได้รับการฝึกฝนเฉพาะทางมาก่อน เมื่อถูกถามถึงปัจจัยในการพิจารณาในการรับงานลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลให้สัมภาษณ์ว่าไม่มีปัจจัยใดๆ ในการ

รับงาน แต่เพิ่งมานึกถึงเมื่อถูกผู้วิจัยถาม ค่าตอบแทนจากการทำล่ามในศาลไม่มีผลต่อการตัดสินใจรับงาน เพียงแต่เป็นรายได้ที่ล่ามนำมารวมกับเงินบำนาญที่ได้จากประเทศเยอรมนี ผู้ให้ข้อมูลให้สัมภาษณ์ว่าได้รับเอกสารที่เกี่ยวข้องล่วงหน้าจากทนายเท่านั้น ล่ามนัดการแปลทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา มีงานล่ามที่ศาลติดต่อ 2-3 ครั้งต่อเดือน งานล่ามที่ตำรวจติดต่อ 4-5 ครั้งต่อสัปดาห์ และงานล่ามที่ทนายความติดต่อ 1-2 ครั้งต่อเดือน ผู้ให้ข้อมูลสามารถล่ามได้ทั้งพูดตามและพูดพร้อม โดยการล่ามแบบพูดพร้อมนั้นผู้ให้ข้อมูลจะทำเฉพาะคู่ภาษาอังกฤษกับภาษาเยอรมันเท่านั้น

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2: ผู้ให้ข้อมูลได้รับการติดต่อให้ทำงานล่ามจากคู่ความเป็นส่วนใหญ่ บางคดีก็มีหมายเรียก หรือหนังสือขอความร่วมมือจากศาลจังหวัดพัทธยา หากเป็นกรณีฉุกเฉินศาลจะโทรศัพท์เรียกตัว ผู้ให้ข้อมูลไม่เคยทำงานล่ามประเภทอื่นนอกจากงานล่ามในศาล และไม่เคยได้รับการฝึกฝนเฉพาะทางสำหรับการล่ามในศาล แต่มีความรู้เกี่ยวกับศัพท์กฎหมายเป็นอย่างดี เพราะผู้ให้ข้อมูลจบการศึกษาด้านนิติศาสตร์ ทั้งยังอยู่ระหว่างการศึกษาหลักสูตรเนติบัณฑิตและปริญญาโทนานาชาติสาขานิติศาสตร์ จึงเชี่ยวชาญทั้งภาษาอังกฤษและศัพท์กฎหมาย ความเชี่ยวชาญนี้เป็นประสบการณ์ส่วนตัวที่ได้จากการฝึกฝนจากการอ่านหนังสือกฎหมายภาษาอังกฤษ จึงเข้าใจหลักการตั้งคำถาม กระชับคำพูดได้ชัดเจนมากกว่า โดยผู้ให้ข้อมูลให้สัมภาษณ์ว่าส่วนใหญ่ศัพท์ที่ใช้มักจะเป็นศัพท์เฉพาะ แต่ก็มีบ้างที่ใช้ศัพท์ทั่วไป โดยเฉพาะการสืบพยานในข้อเท็จจริง บางคดีก็มีลักษณะเฉพาะ และมีศัพท์เฉพาะอยู่มาก เช่น ข้อพิพาทการรับเหมาก่อสร้าง เรื่องทางการแพทย์ หรือวิศวกรรม คดีลักษณะนี้ทำให้ผู้ให้ข้อมูลต้องเตรียมตัวหนักมาก หากเจอคดีลักษณะนี้ ผู้ให้ข้อมูลจะขอเวลา 1 ถึง 2 สัปดาห์ในการเตรียมตัว แต่ในทางปฏิบัติแล้วทนายความไม่ได้ใช้เวลาเตรียมคดีนานขนาดนั้น ผู้ให้ข้อมูลจึงลำบากมากในการเก็บรายละเอียดคำศัพท์ แต่หากเป็นคดีของผู้ให้ข้อมูลเองนั้นจะมีการเตรียมตัวเป็นอย่างดีอยู่แล้ว

ในการรับงานล่ามแต่ละครั้ง ผู้ให้ข้อมูลจะพิจารณาลักษณะคดีเป็นสำคัญ และดูว่ามีเวลาเตรียมตัวเพียงพอหรือไม่ ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่างานล่ามเป็นงานตอนที่ชอบ ทำแล้วสนุก เพราะทุกคนในห้องพิจารณาต้องฟังล่าม ไม่ว่าจะเป็นผู้พิพากษา ทนายความ โฉทก์ จำเลย ทุกฝ่ายต้องฟังล่าม เปรียบเสมือนว่าล่ามกุมหัวใจของกระบวนการในวันนั้น หากไม่มีล่าม กระบวนการพิจารณาก็ดำเนินต่อไปไม่ได้ เพราะกฎหมายกำหนดไว้ว่าศาลใช้ความรู้ของศาลในการสื่อสารแทนคู่ความไม่ได้ แม้ศาลจะจบการศึกษาจากต่างประเทศ ฟังภาษาต่างประเทศเข้าใจ ยกเว้นศาลการค้าระหว่างประเทศที่มีกระบวนการพิจารณาเฉพาะต่างจากศาลธรรมดา กฎหมายอาญาเขียนไว้ชัดเจน

ว่าหากคู่ความไม่เข้าใจภาษาไทยศาลจะต้องจัดล่ามให้ หากเป็นคดีแพ่งแล้วส่วนใหญ่คู่ความ จะจัดล่ามที่ตนไว้วางใจเองเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนให้ได้มากที่สุด

ในบางคดีที่เนื้อหาไม่เครียดมากนัก อาจจะให้ผู้ให้ข้อมูลเป็นล่ามให้กับทั้งสองฝ่ายหาก ไม่มีผู้ใดคัดค้าน เช่นนี้แล้วผู้ให้ข้อมูลไม่เกิดความสับสนในการทำหน้าที่ล่าม เพราะทราบดีอยู่แล้ว ว่าคำถามที่ทนายความจะซักถามคู่ความนั้นมีลักษณะเช่นไร

ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่าหากต้องล่ามติดกันเป็นเวลา 2 – 3 ชั่วโมงจะรู้สึกเหนื่อยล้า เพราะต้องใช้สมาธิมาก แต่มองว่าเป็นการฝึกฝนตนเอง ทำให้ไม่เครียดและสนุกกับการทำงานล่าม โดยไม่ได้แปลอย่างเดียว แต่ต้องล้วงลึกเข้าไปถึงภูมิหลังและความคิดของผู้ที่กำลังล่ามให้ด้วย ต้องคอยแก้สถานการณ์เฉพาะหน้า เช่น หากเจอคำถามที่ไม่ทันตั้งตัว จะต้องปรับอย่างไรให้กระชับและเข้าใจง่าย โดยที่ความหมายหลักไม่เปลี่ยนแปลง บางครั้งผู้ให้ข้อมูลก็เจอกลุ่มคำภาษาไทยที่ทำให้เป็นรูปประโยคภาษาอังกฤษไม่ได้ เช่น ทนายความถามพยานว่า “เจอใคร” เป็นลักษณะประโยคภาษาไทยที่มีความกำกวมเพราะไม่มีประธานของประโยค ในกรณีนี้ผู้ให้ข้อมูลจะถามทนายอีกครั้งเพื่อความแน่ชัดว่า “ใครเจอใคร” ต้องทำความเข้าใจให้กลายเป็นความชัดเจน หากประโยคภาษาไทยมีประธาน กริยา หรือกรรม ไม่ครบ ต้องขอถามใหม่ให้มีครบ เพราะบางครั้งทนายความบาง คนต้องการทำให้พยานงงและสับสน ให้ศาลไม่เชื่อถือนพยาน ว่าคำให้การของพยานรับฟังแล้วไม่มีน้ำหนัก ให้ไปเชื่อพยานฝ่ายตนแทน ล่ามจึงสำคัญมากในกระบวนการพิจารณา ถ้าแปลไม่ถูก หรือตามเกมไม่ทัน ก็จะทำให้ลำบาก คู่ความอาจเสียหายได้ คู่ความจึงมักหาล่ามที่ตนเองไว้วางใจ

ผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า ครั้งหนึ่งเคยมีคดีที่คู่ความเตรียมล่ามมาเอง ปรากฏว่าล่ามคนนั้นแปลไม่เข้าใจ คู่ความไม่พอใจจนถึงขนาดตำหนิล่ามในห้องพิจารณา กระบวนพิจารณาในวันนั้นจึงต้องหยุดชะงักลง ต้องเลื่อนไปจนกว่าคู่ความจะหาล่ามที่ทำหน้าที่เป็นที่น่าพอใจได้

นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลยังให้ข้อคิดเห็นว่า ล่ามต้องทำความเข้าใจกับคำถามว่าแท้จริงแล้วคำถามนั้นต้องการที่จะถามอะไร บางครั้งก็ต้องคอยควบคุมให้พยานตอบให้ตรงคำถาม เช่น ทนายถามพยานว่า “รู้จักกับจำเลยได้อย่างไร” แต่พยานกลับพูดเรื่องอื่น เป็นต้น นอกจากนี้ ชาวต่างชาติบางคนก็ประหม่าเพราะไม่เคยขึ้นศาลมาก่อน ล่ามก็ต้องคอยช่วยไม่ให้เขาตื่นศาล เพราะล่ามในฐานะคนกลางเป็นคนเดียวที่เขาสื่อสารด้วยได้

ผู้ให้ข้อมูลเล่าเกี่ยวกับล่ามรุ่นน้องของผู้ให้ข้อมูล รุ่นน้องคนนี้ทำล่ามในคดีใกล้เกลี่ยจ๋มเลย ล่ามคนนี้ส่งสารจำเลยจนน้ำตาไหล เพราะล่ามเป็นผู้ที่รับรู้ได้ดีที่สุดเนื่องจากเป็นผู้ที่สื่อสาร

โดยตรงกับจำเลยได้ ในขณะที่คนรอบข้างในขณะนั้นอาจรับรู้ไม่ได้เพราะอุปสรรคทางภาษา ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่าล่ามเป็นคนที่เข้าใจเขามากที่สุดในเวลานั้น เป็นปากเป็นเสียงให้เขา

คำตอบแทนมีส่วนบ้างในการรับงาน โดยดูลักษณะเรื่องงานประกอบกับการเตรียมตัวด้วย ผู้ให้ข้อมูลให้สัมภาษณ์ว่าได้รับเอกสารที่จำเป็นในการล่ามล่วงหน้าหากคู่ความจัดหาให้ ส่วนใหญ่แล้วผู้ให้ข้อมูลเป็นล่ามคดีแพ่ง รับผิดชอบงานเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉลี่ยแล้วรับงานล่าม 1 – 2 ครั้งต่อเดือน และเป็นล่ามพูดตาม หากได้รับการจ้างวานจากคู่ความจะคิดค่าตอบแทนไม่มากนัก เพราะเป็นงานที่อยากทำ เป็นงานที่ชอบ แต่หากคู่ความเสนอค่าตอบแทนมา 200 – 300 บาทต่อครั้งก็จะไม่รับ เพราะเพียงแค่ค่าเดินทางก็ไม่เพียงพอแล้ว

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3: ผู้ให้ข้อมูลมาทำงานล่ามประจำศาลจังหวัดสระแก้วเนื่องจากมีเจ้าหน้าที่ศาลแนะนำให้มาสมัคร โดยต้องผ่านการคัดเลือกตามระเบียบของสำนักงานศาลยุติธรรม ก่อน มีการทดสอบจากการฟัง การพูดและเขียนภาษาเขมร และได้รับการคัดเลือกเป็นล่าม ซึ่งตำแหน่งล่ามที่กล่าวถึงนี้มีตำแหน่งในทางราชการว่า “พนักงานแปล” ได้รับเงินเดือนจากงบประมาณแผ่นดิน ผู้ให้ข้อมูลได้รับการบรรจุแต่งตั้งในปี พ.ศ. 2548 ผู้ให้ข้อมูลไม่เคยได้รับการฝึกฝนเฉพาะทางสำหรับล่ามในศาล ภาษาเขมรที่ตนทราบ ณ ตอนนั้นก็เรียนภาษาเขมรทั่วไปในชีวิตประจำวัน ก่อนเริ่มงานล่ามประจำศาลจึงไปสอบถามเพื่อนที่ประเทศกัมพูชาเรื่องศัพท์กฎหมายเพื่อเตรียมตัวก่อนทำงาน จากนั้นก็เรียนรู้คำศัพท์เพิ่มเติมจากประสบการณ์ ในฐานะล่ามประจำศาล ผู้ให้ข้อมูลจะได้รับเอกสารล่วงหน้าเสมอ โดยเฉพาะหากเป็นการสอบคำให้การ ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่าจะได้อ่านคำฟ้องก่อน จากนั้นแปลคำฟ้องให้จำเลยฟัง แล้วถามจำเลยว่าจะรับสารภาพหรือไม่ นอกจากล่ามประจำศาลแล้ว ผู้ให้ข้อมูลไม่เคยทำงานล่ามอย่างอื่น ส่วนใหญ่เป็นล่ามคดีอาญา เพราะคดีส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับชาวกัมพูชาที่มักตกเป็นจำเลยคดีลักลอบเข้าเมือง ปลอมแปลงเอกสาร และคดียาเสพติด คดีแพ่งมีน้อยมาก วันหนึ่งมีคดีเกี่ยวข้องกับชาวกัมพูชาประมาณ 3-4 คดี เวลาล่ามจะล่ามแบบพูดตาม โดยจดบันทึกไปด้วย เหตุที่ต้องล่ามแบบพูดตามเป็นเพราะการพิจารณาคดีต้องมีการบันทึกถ้อยคำเป็นหลักฐานเสมอ

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4: เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลคนนี้ทำงานเป็นทั้งล่ามอิสระและล่ามศาลอาญา จึงมีช่องทางรับงานค่อนข้างหลากหลาย หากเป็นงานล่ามอื่นๆ ที่ไม่ใช่งานล่ามในศาล จะได้รับการติดต่อจากลูกค้าที่ค้นหาล่ามภาษาฝรั่งเศสทางอินเทอร์เน็ตเวลาเดินทางมาประเทศไทย โดยผู้ให้ข้อมูลได้ลงทะเบียนข้อมูลล่าม ทั้งข้อมูลติดต่อและอัตราค่าตอบแทนไว้ที่เว็บไซต์ของกรมการค้าฝรั่งเศส หากเป็นงานล่ามในศาล สำนักงานยุติธรรมจะเป็นผู้ติดต่อมา หรือมีหมายเรียกจากศาล

อาญา เช่น หากอัยการมีการฝากขังผู้ต้องหาชาวต่างชาติ ศาลก็จะดำเนินการให้สำนักงานยุติธรรมเรียกคำที่ขึ้นทะเบียนไว้มาปฏิบัติหน้าที่ มีเอกสารมาเป็นขั้นเป็นตอน หากเป็นการสืบพยาน จะมีการนัดหมายล่วงหน้าอย่างน้อย 1 เดือน และผู้ให้ข้อมูลจะได้รับสำนวนคดีล่วงหน้าเพื่อเตรียมตัวในการล่ามคดีนั้นๆ

ผู้ให้ข้อมูลเล่าว่าคดีที่เกี่ยวข้องกับชาวฝรั่งเศสมีน้อยมาก เท่าที่ผ่านมาเจอเพียงปีละ 3 -4 คดีเท่านั้น ตนก็ไปช่วยให้คดีดำเนินไปอย่างรวดเร็ว งานล่ามสมัยนี้ไม่เหมือนสมัยก่อนแล้ว เพราะปัจจุบันคนฝรั่งเศสหันมาสนใจภาษาอังกฤษกันมากขึ้น สามารถสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษได้

ผู้ให้ข้อมูลให้สัมภาษณ์ว่าตอนเริ่มทำงานล่ามศาลอาญาแรกๆนั้นยังไม่มีหลักสูตรอบรมล่ามศาลโดยเฉพาะ ขณะนั้นจึงไม่ได้รับการฝึกฝนเฉพาะทาง แต่ใช้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่ตนมีอยู่แล้ว ประกอบกับทักษะทางภาษาและประสบการณ์ หลังจากนั้นจึงมีการอบรมล่ามในศาล โดยจะอบรมล่ามที่ขึ้นทะเบียนไว้ ในการอบรม จะมีเจ้าหน้าที่ศาล และผู้พิพากษามาให้ความรู้เกี่ยวกับระบบงานศาล คำศัพท์ สำนวนภาษากฎหมาย โดยจะเน้นอบรมการล่ามคู่ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีการทดสอบความเข้าใจจากการฟังสำนวนคดีหรือตัวอย่างการสืบพยาน โดยผู้เข้ารับการฝึกอบรมควรมีความเข้าใจไปในการทำงานของตัวเองกัน มีการฝึกเป็นกลุ่มและเดี่ยว ล่ามศาลไม่จำเป็นต้องเข้ารับการอบรมทุกครั้ง แต่ต้องเข้าอย่างน้อยหนึ่งครั้ง

ในการรับงานล่ามแต่ละครั้ง ถ้าเป็นงานล่ามส่วนตัวที่ไม่ได้มีหมายเรียกจากศาลหรือสำนักงานยุติธรรม ผู้ให้ข้อมูลจะพิจารณาเนื้อหาของคดีเป็นหลัก เนื่องจากเนื้อหาของคดีมีส่วนต่อการเตรียมตัวของล่ามเกี่ยวกับคำศัพท์ สำนวน ถ้าหากเห็นว่าทำได้ก็จะรับหมดทุกงาน และจะดูเรื่องค่าตอบแทนของล่ามด้วย หากผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นอกเห็นใจทนายความที่มาจ้างงานก็จะคิดค่าตอบแทนต่ำลงมา คือ 4,000 – 5,000 บาทต่อครั้ง หากเป็นทนายความที่สนิทสนมกันดี จะไม่มีการต่อรองราคา เพราะทราบอัตราค่าตอบแทนกันดีอยู่แล้ว ถ้าเป็นงานที่มีหมายเรียกจากศาล แม้จะได้ค่าป่วยการ 200 – 300 บาท ตนก็ยินดีไป เพราะต้องการช่วยเหลือ บางครั้งมีหมายเรียกล่วงหน้า 4 – 5 เดือน น้อยครั้งที่จะถูกเรียกตัวไปล่ามในสถานการณ์ฉุกเฉิน

โดยปกติแล้ว สำนักงานยุติธรรมจะส่งเอกสารที่จำเป็นในการล่ามแต่ละครั้งมาล่วงหน้าเสมอ หากเป็นงานด่วนจะส่งโทรสารมาให้ บางครั้งไม่ได้รับเอกสารเพราะเป็นงานด่วน แต่ไม่เป็นปัญหามากนักสำหรับผู้ให้ข้อมูล เพราะผู้ให้ข้อมูลจะถามเจ้าหน้าที่ศาลที่ติดต่อมาก่อนว่าเป็นคดีเกี่ยวกับอะไร และจะเตรียมตัวไปเท่าที่ทำได้

ผู้ให้ข้อมูลเป็นล่ามคดีอาญาอย่างเดียว เคยล่ามคดีปล้น พยานโจทก์เป็นชาวต่างชาติที่กำลังอารมณ์ไม่ดี กล่าวหาว่าผู้ให้ข้อมูลปลอมไม่รู้เรื่อง เพราะใช้คำกริยาผิดไปหนึ่งตัว ผู้ให้ข้อมูลเล่าต่อว่าเคยเจอชาวอเมริกันพูดจาไม่สุภาพกับอัยการ ตนจึงเรียนให้ศาลทราบว่ายานคนนี้พูดจาไม่สุภาพ และตนต้องคอยควบคุมไม่ให้ชาวต่างชาติแสดงกิริยาที่ไม่ดีงามต่อศาลและเจ้าหน้าที่อื่นๆ ด้วย

ผู้ให้ข้อมูลรับงานล่ามจากศาลเป็นระยะๆ งานล่ามส่วนตัวมีค่อนข้างบ่อยเช่นกัน แต่งานล่ามไม่ใช่อาชืพหลัก ปีหนึ่งๆ ได้รับงานล่ามจากบริษัทฝรั่งเศสเพียง 2 – 3 บริษัท หากปีไหนมีงานล่ามจากบริษัทฝรั่งเศสถึง 6 ครั้งถือว่าโชคดีมาก ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่างานล่ามเป็นงานที่ยากในแง่ของความรับผิดชอบ ถ้าผิดต้องแก้ทันที และต้องมีสติดีมาก จดบันทึกเสมอ โดยจดสั้นๆ ให้เป็นลำดับขั้นตอนเข้าใจง่าย

3.7.2 ทักษะคดีต่อการล่ามในศาล

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1: ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นว่าการล่ามคดีแพ่งกับคดีอาญาต่างกันไม่มาก หากมีความเคยชินแล้ว โดยคดีแพ่งที่ผู้ให้ข้อมูลเจอส่วนใหญ่จะเป็นคดีข้อโกง และคดีเกี่ยวกับครอบครัว หากผู้ให้ข้อมูลทราบว่าคู่ความฝ่ายที่ตนทำหน้าที่ล่ามให้เป็นฝ่ายผิด โดยทั่วไปจะทำหน้าที่ล่ามตามปกติโดยไม่มีอคติ เพราะทราบว่าตามหน้าที่แล้วล่ามไม่ควรนำอารมณ์ความรู้สึกส่วนตัวมาเกี่ยวข้องกับคดี แต่หากเป็นคดีละเมิดทางเพศต่อเยาวชนแล้ว ผู้ให้ข้อมูลยอมรับว่ามีบ้างที่รู้สึกไม่ดี แต่ตนทราบว่าต้องไม่ให้ความรู้สึกนั้นมีผลต่อการทำงาน

ในเรื่องของความถูกต้องแม่นยำในการล่าม ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่ามีสำคัญอย่างมาก เพราะหากล่ามแปลผิด อาจมีผลในทางลบต่อคำพิพากษาได้ และโดยส่วนตัวแล้วผลแพ้ชนะของคดีไม่มีผลกดดันในการทำงานในตอนนี้อย่างไร แต่ตอนเริ่มทำงานล่ามใหม่ๆ อาจมีบ้าง เพราะผู้ให้ข้อมูลกลัวว่าจะทำได้ไม่ดี

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2: ผู้ให้ข้อมูลคนนี้มีความคิดเห็นว่าคดีอาญากับคดีแพ่งมีความยากง่ายต่างกัน รายละเอียดส่วนใหญ่ก็แตกต่างกันไป คดีอาญาจะยากในเรื่องการแปลข้อเท็จจริงต่างๆ ในขณะที่คดีแพ่งจะยากในส่วนของการเอกสารที่มีจำนวนมากและมีความซับซ้อน เช่น คดีผิดสัญญา ฟ้องหย่า คดีเกี่ยวกับครอบครัวจะทำให้เหนื่อยมากที่สุด เพราะเป็นเรื่องละเอียดอ่อน เข้าใจยาก เรื่องบุตร เรื่องทรัพย์สิน เหล่านี้เป็นเรื่องที่น่าเบื่อในการพูดคุย กระบวนการไต่ถามก็เป็นเรื่อง

ยากสำหรับลாம்เช่นกัน โดยหลักแล้วลามีหน้าที่เป็นตัวกลางในการสื่อสารเพียงอย่างเดียว แต่ความจริงแล้วในคดีครอบครัวเช่นนี้ลามีต้องส่งผ่านความรู้สึกไปยังอีกฝ่ายหนึ่งให้ได้ด้วย จึงเป็นเรื่องยาก หากส่งสารเพียงอย่างเดียวลาก็ไม่ต่างอะไรกับเครื่องจักรที่ทำหน้าที่แปล ลามีต้องพยายามส่งความรู้สึกของคุณอีกฝ่ายหนึ่งด้วย ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า คดีแพ่งกับคดีอาญาไม่ต่างกันมาก หากคดีมีเนื้อหาทางเทคนิคก็จะยากไปอีกแบบ คดีอาญาบางครั้งก็มีศัพท์เฉพาะ เช่น คดีเกี่ยวกับการปลอมบัตรเครดิต เป็นต้น

หากผู้ให้ข้อมูลทราบว่าผู้ที่ตนจะทำหน้าที่ลามีให้เป็นฝ่ายผิด ผู้ให้ข้อมูลก็จะทำหน้าที่ลามีโดยไม่มีอคติ เพราะหน้าที่ของลามีคือการแปลคำพูด ความผิดถูกของคุณไม่มีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของลามี ลามีไม่ได้มีหน้าที่ช่วยเหลือให้เขาพ้นผิด ลามีควรแปลสารให้เขาอย่างเดียว เพื่อให้การพิจารณาสำเร็จลุล่วงไปโดยไม่มีอคติ ผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นเรื่องความถูกต้องแม่นยำในการลามีว่ามีความสำคัญมาก หากลามีแปลไม่ถูกก็ทำให้พิจารณาคดีไม่ได้เพราะเกิดการค้านลามีที่ตนเองจัดหามาทางห้องพิจารณาดังที่กล่าวไปแล้ว ทำให้การพิจารณาต้องยุติกลางคัน เสียรูปคดีตนเอง ทั้งนี้ผลแพ้ชนะคดีของคุณไม่มีผลกดดันผู้ให้ข้อมูลในฐานะลามีคนกลาง โดยให้เหตุผลว่าหน้าที่ของลามีคือการแปลคำพูด เช่นเดียวกับที่กล่าวไว้ในเรื่องอคติของลามี แต่ถ้าผู้ให้ข้อมูลทำหน้าที่เป็นลามีในคดีที่ตนเองรับผิดชอบ ผลแพ้ชนะคดีก็อาจจะมีส่วนกดดันจิตใจบ้างเล็กน้อย โดยคดีอาญานั้นความผิดพลาดจะทำให้เกิดผลมากกว่าคดีแพ่ง มีความผิดพลาดฐาน เช่น ปรับ จำคุก หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3: หากทราบว่าผู้ที่ตนจะทำหน้าที่ลามีให้เป็นฝ่ายผิด ผู้ให้ข้อมูลให้สัมภาษณ์ว่าไม่ทำให้เกิดอคติในการลามี เพราะไม่ได้รู้จักใจท์หรือจำเลยเป็นการส่วนตัว อีกทั้งยังมีการสอบถามตนก่อนการลามีในการพิจารณาคดีแต่ละครั้ง ต่อให้มีอคติก็แปลเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ได้ และหากในห้องพิจารณาคดีมีเพียงตนและจำเลยเท่านั้นที่เข้าใจภาษาเขมร และลามีเกิดความเห็นอกเห็นใจจำเลย อยากแปลเข้าข้างจำเลยก็ยอมทำได้ แต่ลามีต้องยึดถือจรรยาบรรณเป็นสำคัญ และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสัตย์และเป็นธรรมเท่านั้น

ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าความถูกต้องในการลามีสำคัญมาก หากแปลผิดเพียงนิดเดียวก็อาจมีผลต่อรูปคดีได้ ผลแพ้ชนะคดีความไม่มีผลกดดันการทำงานของผู้ให้ข้อมูล ในเรื่องของความคุ้มครองทางกฎหมายสำหรับลามีนั้นผู้ให้ข้อมูลคิดว่าไม่น่าจะมี แต่โดยส่วนตัวไม่เคยถูกคุณความข่มขู่ดำเนินคดีหากแปลผิด หรือทำให้แพ้คดี

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4: ผู้ให้ข้อมูลให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับความยากง่ายในการล่ามระหว่างคดีอาญากับคดีแพ่งว่า ผู้ให้ข้อมูลเจอคดียาเสพติด คดีฆ่าคนตาย ลักทรัพย์ ปลอมแปลงเอกสารบ่อย เหล่านี้เป็นคดีอาญา แต่คดีแพ่งมักจะเป็นเรื่องของการยืนยันเอกสารว่าถูกต้องหรือไม่ หากอีกฝ่ายหนึ่งค้านก็จะเป็นเพราะเขารู้ว่าตรงนี้เป็นอย่างอื่นไม่ได้ เข้าใจได้ในทำนองนี้จากบริบท เวลาแปลคดีแพ่งต้องไล่เรียงให้ถูกต้องคดีอาญาตายตัว แต่คดีแพ่งพอจะลดเสียงไปได้ ต้องรู้เล่นๆ เหลี่ยม ใช้ศัพท์ให้เหมาะสม โดยเฉพาะคดีเกี่ยวกับครอบครัว ยกตัวอย่างเช่น ศาลถามคู่ความว่า แม่เด็กส่งเด็กเรียนหนังสือไหม เช่นนี้ล่ามจะใช้คำว่า educate ไม่ได้ จะผิดความหมาย เพราะ educate ในบริบทของครอบครัวแล้วหมายถึงการอบรมสั่งสอนบุตร ไม่ได้หมายความว่าส่งลูกเรียนหนังสือ เป็นต้น

หากทราบเนื้อหาคดีแล้วว่าผู้ที่ตนจะไปล่ามให้นั่นเป็นฝ่ายผิด ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่าไม่ควรมีโอกาสในการล่ามอยู่แล้ว เพราะล่ามเป็นแค่ผู้ถ่ายทอดสารเท่านั้น ผู้ให้ข้อมูลยกตัวอย่างกรณีชาวต่างชาติกระทำความผิดฐานฆ่าคน บริเวณที่เกิดเหตุพบขวดวอดก้า แต่จำเลยให้การว่าจำเลยไม่ได้ดื่มและไม่ได้เมา เช่นนี้ล่ามจึงเกิดความสงสัยว่าแท้จริงแล้วจำเลยลงมือกระทำความผิดด้วยความเมาหรือความตั้งใจกันแน่ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นแล้วล่ามทำได้เพียงเก็บความสงสัยไว้ในใจแล้วแปลออกไปตามที่ได้ยิน ที่จริงแล้ว เรื่องที่จำเลยหรือพยานมาพูดคุยกับล่ามเป็นการส่วนตัว ล่ามก็ไม่ควรนำไปบอกคนอื่น เพราะล่ามไม่ได้มีส่วนได้ส่วนเสียใดๆ อยู่แล้ว ยิ่งหากล่ามนำข้อมูลที่รับมาไปบอกต่อทนายความ ทั้งที่จำเลยหรือพยานยังไม่ได้บอกทนายความนั้นยิ่งไม่ควร เพราะจะทำให้ทนายความรู้สึกไม่ดี

ผู้ให้ข้อมูลให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของความถูกต้องในการล่ามในศาลโดยอ้างอิงเหตุการณ์ที่ผู้ให้ข้อมูลผันคำกริยาผิดแล้วทำให้พยานไม่พอใจ โดยปกติแล้ว การผันกริยาตามกาลนั้นจะผิดไม่ได้เลย หากผิดต้องแก้ทันที หากจะเล่าเรื่องอดีตแต่ใช้กาลปัจจุบัน ก็ควรใช้กาลปัจจุบันให้ตลอด ไม่ควรเปลี่ยนกลางคันเพราะจะทำให้น่าสงสัย หากพยานฟังแล้วทราบว่าการล่ามแปลผิด แล้วแจ้งให้ศาลทราบเพื่อให้ล่ามมีโอกาสแก้ไขก็จะดี แต่หากเป็นพยานที่ต้องการจะเอาชนะ อวดภูมิ หรืออวดมั่งมีดี ก็จะต้องว่าล่าม เมื่อเจอสถานการณ์เช่นนี้ ผู้ให้ข้อมูลจะแก้ปัญหาเฉพาะหน้าโดยการเรียนศาลว่าเขาไม่อยากตอบ จึงหาว่าล่ามแปลไม่รู้เรื่อง อาจต้องเปลี่ยนแนวคำถามใหม่

ผู้ให้ข้อมูลให้สัมภาษณ์ว่าผลแพ้ชนะคดีของคุณจะไม่ส่งผลกระทบต่อล่ามในการปฏิบัติหน้าที่ เพราะไม่ได้มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับตนแต่อย่างใด ผู้ให้ข้อมูลไม่ได้มีส่วนใดเสียใจกับ

เขา แต่ในกรณีที่เป็นล้ามนั้นให้กับคดีหนึ่งๆ ตั้งแต่ต้นจนจบ แล้วจำเลยได้รับโทษเบาก็อาจจะรู้สึก ยินดีด้วยเป็นธรรมดา แต่ก็ไม่ได้แสดงอาการใดออกไปเพราะเป็นสิ่งที่ไม่ควร จะอย่างไรก็ตาม พิพากษาก็เป็นดุลยพินิจของศาลอยู่แล้ว ส่วนเรื่องของความคุ้มครองทางกฎหมายของล้ามนั้นไม่มี ระบุไว้ในตัวบทกฎหมาย

โดยส่วนตัวแล้วผู้ให้ข้อมูลเชื่อว่าหากต้องการเป็นล้ามนั้น ถ้าตั้งใจและหมั่นฝึกฝนก็ย่อมมี ความชำนาญมากขึ้น ความรู้ด้านภาษาระดับสื่อสารเข้าใจอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอสำหรับการ เป็นล้ามนั้น ล้ามนั้นต้องใฝ่รู้ การสื่อสารรู้เรื่องอาจจะเพียงพอในการทำงานล้ามนั้นในระดับหนึ่ง แต่พอถึง จุดที่เพียงพอแล้ว “พูดรู้เรื่อง” ไม่เพียงพอแล้วก็จะยาก โดยเฉพาะหากเป็นการสืบพยานหลายปาก

ผู้ให้ข้อมูลเล่าว่าเคยพบอาจารย์สอนภาษาสเปนคนหนึ่ง เป็นคนเก่งมาก วันหนึ่งอาจารย์ คนนี้ต้องไปทำงานล้ามนั้นในศาลโดยไม่ได้เตรียมตัวล่วงหน้ามาก่อน อาจารย์คนนี้ถึงกับเอ่ยว่า “เซ็ด แล้ว” นี่เป็นตัวอย่างที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่าคุณสมบัติทางภาษาอย่างเดียวไม่เพียงพอต่อการเป็นล้ามนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งล้ามนั้นในศาล ต้องเตรียมตัวให้พร้อมอย่างมาก ล้ามนั้นต้องใช้ระดับภาษาให้ถูกกับคู่ ความ เพราะการปฏิบัติหน้าที่ล้ามนั้นไม่ใช่แค่การไปเล่าเรื่องให้ฟัง แต่ต้องเข้าใจเรื่องนั้นๆ ด้วย และ แม้จะล้ามนั้นจะทราบศัพท์ธรรมดาในชีวิตประจำวันอยู่แล้ว ก็ต้องสร้างความเคยชินกับศัพท์กฎหมาย หรือศัพท์เฉพาะทางอื่นๆ ที่อาจเกี่ยวข้องกับคดีด้วย

3.7.3 ปัญหาและอุปสรรคที่พบ

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1: ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่าปัญหาที่พบคือการทำงานล้ามนั้นมีความเสี่ยงสูงกว่า การทำงานล้ามนั้นแบบอื่นๆ เพราะไม่ได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายใดๆทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังการ และทนายความมักใช้ภาษากฎหมายที่คลุมเครือ บางครั้งพยายามชักจูงให้ล้ามนั้นสับสน ผู้ให้ข้อมูล จึงแก้ไขโดยการขอให้ผู้พิพากษาสั่งให้อัยการและทนายความใช้ภาษาพูดธรรมดา

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2: ผู้ให้ข้อมูลให้สัมภาษณ์ว่าล้ามนั้นได้รับความคุ้มครองน้อยเกินไป และมัก เป็นเหตุให้คู่ความบางคนที่เป็ฝ่ายเสียเปรียบพยายามกดดันล้ามนั้น โดยอาศัยเหตุความผิดพลาด ของล้ามนั้น เช่น ชูว่าจะดำเนินคดีหากแปลผิด เป็นต้น ขณะนี้ไม่มีกฎหมายปกป้องล้ามนั้นโดยตรง แต่ อยู่ที่ดุลยพินิจของศาลว่าหากล้ามนั้นแปลไม่ถูก แปลบิดเบือน ศาลอาจลงโทษในข้อหาละเมิดอำนาจ ศาล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการวินิจฉัยของศาลเอง แต่ตั้งแต่ผู้ให้ข้อมูลทำงานล้ามนั้นมา ก็ยังไม่เคยเห็นศาล ลงโทษล้ามนั้น จะมีก็แต่การตักเตือนว่าล้ามนั้นแปลไม่ถูกต้องเท่านั้น อุปสรรคที่ผู้ให้ข้อมูลพบเกี่ยวกับ

ล่ามในศาลคือ ล่ามที่ชำนาญในด้านนี้มีค่อนข้างน้อย และไม่มีคุณภาพ โดยเฉพาะในต่างจังหวัด ซึ่งขาดล่ามในศาลจำนวนมาก หากมีก็มักจะเป็นผู้ที่ไม่ได้ปฏิบัติงานล่ามในศาลโดยตรง เช่น เป็น อาจารย์ หรือครูในโรงเรียนห่างไกล ไม่ค่อยได้ใช้ภาษาสื่อสารกับชาวต่างชาติ อาจทำให้ไม่สามารถแปลสารได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ยังไม่มีมาตรฐานใดที่จะตัดสินได้ว่าคนหนึ่งจะสามารถเป็นล่ามที่ดีได้ บางคนเพียงสื่อสารภาษาอังกฤษได้ก็สามารถมาเป็นล่ามในศาลได้แล้ว ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่าควรจะมีระบบควบคุม แต่ทราบว่าเป็นไปได้ยาก เพราะศาลนั้นมีอยู่ทุกจังหวัด ชาวต่างชาติก็มีทุกจังหวัด ยากที่จะทำให้เกิดมาตรฐานครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ อุปสรรคอีกอย่างหนึ่งคือค่าป่วยการล่าม หรือค่าตอบแทนล่ามที่ศาลจัดหาให้มันถือว่าค่อนข้างน้อย ทำให้ล่ามขาดแรงจูงใจในการเป็นล่ามศาล

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3: จากประสบการณ์ล่ามประจำศาลจังหวัดสระแก้วเป็นเวลากว่า 5 ปี ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่าไม่พบอุปสรรคหรือปัญหาใดๆ เพียงแค่แปลออกไปตามที่ได้ยิน หากไม่เข้าใจก็นักอธิบาย และคิดว่า การแปลเป็นภาษาไทยกับการแปลเป็นภาษาเขมรไม่มีความแตกต่างกันเพราะตนค่อนข้างเชี่ยวชาญ และถึงแม้จะมีทนายความบางคนที่รู้ภาษาเขมรเช่นกัน แต่ในการพิจารณาคดีต่างๆ ผู้ให้ข้อมูลก็ไม่เคยถูกโต้แย้งว่าแปลผิด เพราะตนแปลตามที่ได้ยิน ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่ามีจำนวนล่าม 2 คน เพียงพอต่อความต้องการที่ศาลจังหวัดสระแก้วแล้ว และคิดว่าหลักสูตรฝึกอบรมล่ามในศาลคงจะมีประโยชน์ไม่น้อย เพราะล่ามสาขาอื่นที่สนใจจะทำงานล่ามในศาลจะได้ทราบศัพท์กฎหมาย ซึ่งเป็นศัพท์เฉพาะทางและควรใช้ให้ถูกต้อง

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4: อุปสรรคหลักๆ ในการล่ามในศาลที่ผู้ให้ข้อมูลพบคือลูกความ จำเลย หรือพยานที่เจ้าเล่ห์ ทำให้ทำงานร่วมกันลำบาก โจทก์ส่วนใหญ่ในคดีอาญาคืออัยการและตำรวจให้การตามความจริง ว่าไปตามกฎหมาย แต่จำเลย หรือพยานต่างชาติ ที่ผู้ให้ข้อมูลใช้คำว่า “เป็นพวกรู้มาก” มักจะตอบคำถามด้วยความเย้ยหยัน ตอบเสียงประเด็น ล่ามต้องใช้ไหวพริบว่าจะต้องถามอย่างไรให้เขาตอบตรงประเด็น หากเขาโมโห ต้องคอยควบคุมสถานการณ์ แจ้งว่าโมโหไม่ได้ เพราะอยู่ต่อหน้าศาล

3.7.4 ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1: ผู้ให้ข้อมูลต้องการให้ศาลจัดหลักสูตรอบรมล่ามโดยเฉพาะเพื่อให้ล่ามที่สนใจทำล่ามในศาลได้รับทราบข้อมูลเบื้องต้น ไปจนถึงศัพท์กฎหมายซึ่งเป็นศัพท์เฉพาะทาง และในฐานะล่ามชาวต่างชาติ ผู้ให้ข้อมูลต้องการให้ทนายความใช้ภาษาไทยที่เข้าใจได้ง่าย เพื่อเอื้อต่อการล่ามอย่างมีประสิทธิภาพของผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2: เนื่องจากค่าป่วยการที่ศาลจัดหาให้ถือว่าค่อนข้างต่ำ ผู้ให้ข้อมูลจึงอยากให้ปรับปรุงค่าป่วยการล่ำมาให้สูงใจมากกว่านี้ ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่าเข้าใจว่าล่ำในศาลถือว่าการช่วยเหลือสังคม แต่ควรคิดค่าป่วยการให้อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง ไม่ใช่ว่าล่ำขั้บรถมาจากกรุงเทพมหานคร ศาลคิดค่าป่วยการให้หนึ่งพันบาท ค่าน้ำมันอีกหนึ่งพันบาท ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่าไม่สมน้ำสมเนื้อ ล่ำที่เก่งจริงๆกับเงินสองพันบาทถือว่าน้อยเกินไป เพราะถ้ำล่ำเก่ง จะช่วยให้กระบวนการพิจารณาลื่นไหลไม่ติดขัดเลย นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลคิดว่าควรมีระบบ หรือมาตรฐานสำหรับผู้ที่จะเป็นล่ำในศาล อาจมีการทดสอบเพื่อคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะมาทำหน้าที่ล่ำในศาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากทำเช่นนี้ไม่ได้ ควรจัดหาล่ำอีกคนหนึ่งในห้องพิจารณาเพื่อคอยตรวจสอบความถูกต้องในการแปลของล่ำที่กำลังทำหน้าที่อยู่ ล่ำสังเกตการณ์นี้ควรเป็นล่ำที่มีความรู้ภาษาอังกฤษอย่างดีและมีประสบการณ์ล่ำในศาลมากพอสมควร

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3: ผู้ให้ข้อมูลคิดว่าศาลจังหวัดสระแก้วควรจัดหลักสูตรอบรมล่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ล่ำคู่ภาษาไทยกับภาษาเขมร เพื่อเป็นการดึงดูดให้ผู้สนใจมาสมัคร และจะเป็นการสร้างมาตรฐานสำหรับล่ำในศาลอีกด้วย

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4: ผู้ให้ข้อมูลเสนอแนะว่าอยากให้คนที่เข้ามาทำงานล่ำศาลทำการบ้านเตรียมตัวอย่างดีทุกครั้ง ไม่ว่าจะคดีที่ตนจะไปเป็นล่ำจะยากง่ายเพียงใดก็ตาม ควรเตรียมตัวเรื่องคำศัพท์ให้แม่นยำตั้งแต่การส่งหมายเรียก หมายสืบพยาน เหตุผลในการเลื่อนนัด ขั้นตอนการทำงานต่างๆ คนที่จะมาทำงานล่ำในศาล เพียงสื่อสารภาษาต่างประเทศรู้เรื่องนั้นไม่พอ และควรจะเป็นล่ำให้ตลอดทั้งคดีตั้งแต่ต้นจนจบ เรื่องไวยากรณ์ต้องฝึกฝนให้แม่นยำด้วย

3.8 ผลการสัมภาษณ์ผู้ใช้ล่ำ

3.8.1 การใช้ล่ำโดยทั่วไป

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5: หากผู้พิพากษาต้องขึ้นพิจารณาคดีที่มีชาวต่างชาติ จะต้องมิล่ำในการพิจารณาคดีด้วย มิเช่นนั้นจะพิจารณาคดีไม่ได้ จะต้องเลื่อนนัดการพิจารณาคดีออกไปจนกว่าจะหาล่ำมาได้ ซึ่งการจัดหาล่ำนี้ไม่ได้อยู่ในขอบเขตหน้าที่ของผู้พิพากษา ผู้พิพากษาไม่สามารถเลือกล่ำเองได้ ล่ำที่มาทำหน้าที่ในคดีอาจเป็นล่ำที่คู่ความหรือทนายความจัดหามาเอง หรืออาจเป็นล่ำของศาล หากคู่ความต้องการให้ศาลจัดหาล่ำให้ก็ยอมได้เช่นกัน ถ้ำหากเลือกล่ำเองได้ ผู้ให้ข้อมูลต้องการล่ำที่มีความรู้ทางกฎหมาย หากเป็นไปได้ควรจบการศึกษานิติ

ศาสตราจารย์ เพราะการพิจารณาคดีในคดีที่มีชาวต่างชาติจะเป็นไปอย่างสะดวกราบรื่นมากขึ้น หากล่ามรู้ระบบศาล ผู้ให้ข้อมูลเคยประสบเหตุการณ์ในคดีที่ล่ามไม่มีความรู้ทางกฎหมาย ทำให้การพิจารณาคดีเป็นไปโดยล่าช้า ล่ามบางคนก็ไม่แปล แต่ใช้วิธีสรุปความ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าล่ามไม่มีสิทธิ์ทำเช่นนั้น ล่ามมีหน้าที่แปลสิ่งที่ได้ยินให้ครบถ้วนและถูกต้อง ในขณะที่ล่ามที่รู้กฎหมาย จะทำให้การสืบพยานง่ายขึ้น เพราะล่ามรู้ขั้นตอนการพิจารณา และรู้ว่าไม่ควรสรุป ส่วนใหญ่แล้วล่ามที่ผู้ให้ข้อมูลเคยพบถือว่ามีความสมบัติตรงตามที่ต้องการ ผู้ให้ข้อมูลให้ความเห็นว่าให้คะแนนล่ามส่วนใหญ่ที่ 7 เต็ม 10 คะแนน อีก 3 คะแนนที่หายไปคือล่ามแปลไม่ตรง(ในกรณีการล่ามคู่ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยผู้ให้ข้อมูลมีความรู้ภาษาอังกฤษเป็นอย่างดี) ทำให้ต้องคอยตัดเตือนล่ามว่าห้ามสรุป ล่ามต้องแปลให้ครบและถูกต้อง ไม่ว่าสิ่งที่ล่ามได้ยินนั้นจะเกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้องกับคดีก็ตาม หนึ่งในหน้าที่ของผู้พิพากษาในการพิจารณาคดีคือการตัดเตือนผู้ใดก็ตามในห้องพิจารณาคดีที่มีส่วนทำให้กระบวนการพิจารณาล่าช้า แม้แต่ล่ามก็ไม่ใช่น้อยกว่า

ผู้ให้ข้อมูลให้สัมภาษณ์ว่าไม่ใช่หน้าที่ของผู้พิพากษาในการจัดหาเอกสารที่เกี่ยวข้องให้ล่าม หน้าที่ของผู้ให้ข้อมูลในฐานะผู้พิพากษาคือกำหนดให้มีล่ามหากพยานเป็นคนต่างชาติ เพราะถ้าไม่มีล่ามก็จะดำเนินกระบวนการไม่ได้ ต้องเลื่อนไปจนกว่าจะมีล่าม ไม่ว่าจะแปลภาษาใดก็ตาม โดยที่ศาลจะมีล่ามภาษาต่างๆที่มาขึ้นทะเบียนไว้ หากต้องการล่ามคู่ภาษาใดเจ้าหน้าที่ในศาลก็จะติดต่อไปตามข้อมูลติดต่อที่ล่ามให้ไว้ ส่วนใหญ่แล้วชาวต่างชาติในพัทธาเป็นชาวรัสเซีย อิตาลีเลียน และฝรั่งเศส มีชาวอังกฤษและอเมริกันคละกันไป

ในการพิจารณาคดีที่ใช้ล่าม ผู้ให้ข้อมูลยังไม่เคยเจอกรณีที่ล่ามขออนุญาตพัก ส่วนใหญ่ที่เคยพบจะเป็นการขออนุญาตเข้าห้องน้ำ โดยทั่วไปแล้วกระบวนการพิจารณามักใช้เวลาไม่เกิน 3 ชั่วโมง แต่หากเป็นกรณีที่พยานหลายปากเห็นเหตุการณ์เดียวกันพร้อมๆกัน จะต้องสืบพยานต่อเนื่องกันไป เพราะหากอนุญาตให้มีการพัก เก่งกว่าพยานจะพูดคุยกุญแลกเปลี่ยนข้อมูลกันเองแล้วผู้พิพากษาจะไม่ได้รับฟังข้อเท็จจริง

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6: ผู้ให้ข้อมูลไม่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดหาล่ามเช่นเดียวกับผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5 การจัดหาล่ามเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ศาล ไม่มีโอกาสที่จะคัดกรองหรือเลือกล่ามด้วยตนเอง แต่หากเลือกเองได้ ผู้ให้ข้อมูลต้องการล่ามที่สามารถแปลได้ครบถ้วนและถูกต้อง มีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ของตน ควรมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายบ้าง หากจบการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขานิติศาสตร์ จะยิ่งดี ไม่เช่นนั้น ก็ควรทราบขั้นตอนและกระบวนการทำงานของศาลยุติธรรมบ้าง เพื่อที่จะทำงานร่วมกันได้สะดวกราบรื่น

จากที่ผู้ให้ข้อมูลเคยมีประสบการณ์ใช้ล่ามในห้องพิจารณา ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเป็นล่ามภาษาเขมร พบว่าล่ามมีคุณสมบัติตรงตามที่ต้องการ ทำงานได้ดี คล่องแคล่ว จึงมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของล่ามอย่างมาก เพราะนอกจากจะปฏิบัติหน้าที่ล่ามได้อย่างดีแล้ว ล่ามคนนี้ยังตรงต่อเวลาอีกด้วย ซึ่งผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าความตรงต่อเวลาของล่ามถือเป็นคุณสมบัติของล่ามในศาลที่สำคัญอีกประการหนึ่ง เพราะการพิจารณาคดีที่โจทก์ จำเลย หรือพยานเป็นชาวต่างชาติ จะเกิดขึ้นไม่ได้หากไม่มีล่าม หากล่ามมาช้าทุกฝ่ายก็ต้องรอ หากไม่มีล่ามก็ต้องเลื่อนการพิจารณาคดีออกไปจนกว่าจะจัดหาล่ามได้

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7: ผู้ให้ข้อมูลให้สัมภาษณ์ว่าไม่เคยเป็นผู้จัดหาล่ามด้วยตนเองขณะปฏิบัติหน้าที่ทนายความ ส่วนใหญ่คดีที่เกี่ยวข้องกับชาวต่างชาติที่ตนเคยพบมักจะเป็นคดีอาญา โดยจำเลยหรือพยานมักเป็นชาวกัมพูชา ในคดีอาญานั้นศาลมีหน้าที่จัดหาล่ามให้จำเลยและพยาน ผู้ให้ข้อมูลจึงไม่มีโอกาสเลือกล่ามด้วยตนเอง แต่หากเลือกเองได้ ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่าต้องการล่ามที่สื่อสารแล้วผู้ฟังเข้าใจได้ง่าย ซึ่งควรจะเป็นหน้าที่โดยอาชีพของล่ามอยู่แล้ว นอกจากนี้ล่ามศาลที่ดีควรมีความรู้ทางกฎหมาย และคำศัพท์ทางกฎหมายเป็นอย่างดี ควรเข้าใจขั้นตอนการทำงานระบบศาลยุติธรรม เข้าใจว่าโทษตามที่จำเลยถูกกล่าวหา มีบทลงโทษอย่างไร ล่ามควรมีความน่าเชื่อถือว่าจะเบิกความและแปลไปตรงตามความเป็นจริง ทำหน้าที่ด้วยความซื่อตรง ถึงแม้ล่ามจะต้องปฏิบัติงานก่อนการพิจารณาคดีทุกครั้ง ความผิดถูก จะโดยตั้งใจหรือไม่ ก็มีแต่ล่ามเท่านั้นที่ทราบ โดยทั่วไปแล้ว ล่ามที่ผู้ให้ข้อมูลเคยพบก็มีคุณสมบัติตรงตามต้องการพอสมควร ในระดับที่พูดสื่อสารประจำวันได้ แต่ก็มีข้อจำกัดบางอย่าง คือล่ามอ่านเอกสารภาษาเขมรไม่ได้ แต่โดยรวมแล้วผู้ให้ข้อมูลค่อนข้างพึงพอใจในความสามารถของล่าม และส่วนใหญ่แล้วคู่ความก็พึงพอใจเช่นกัน

3.8.2 ทิศนคติ

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5: ผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นว่าคุณค่าตอบแทนล่ามในศาล (ชั่วโมงละ 500 บาท) นั้นเป็นค่าตอบแทนที่สมเหตุสมผล เพราะคิดว่าล่ามไม่น่าจะเหนื่อยมากจากการแปลเพียงอย่างเดียว

ตามที่ผู้ให้ข้อมูลให้สัมภาษณ์ การแปลของล่ามไม่ได้มีผลที่อาจเปลี่ยนแปลงรูปคดีหรือผลแพ้ชนะคดีได้ แต่ว่ามีผลบ้างในระดับหนึ่ง อย่างที่กล่าวไปแล้วว่าล่ามบางคนมักสรุปใจความเอง ทั้งที่ไม่ใช่หน้าที่ของล่าม เช่น ทนายความถามพยานซึ่งเป็นชาวต่างชาติว่าเหตุเกิดวันที่เท่าไร พยานลังเลตอบว่าวันที่สิบสองหรือสิบสาม พยานไม่แน่ใจ แต่ล่ามกลับสรุปคำตอบว่าพยานตอบ

ว่าวันที่สิบสอง แบบนี้ไม่ได้ เพราะผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าหากสรุปแล้วจะทำให้รายละเอียดหายไป ซึ่งบางที่รายละเอียดก็เป็นส่วนที่มองข้ามไม่ได้ในกระบวนการ อีกกรณีหนึ่งที่ผู้ให้ข้อมูลเคยพบคือ ทนายความถามพยานว่ารู้จักกับจำเลยได้อย่างไร พยานตอบไม่ตรงคำถาม ตอบเลียงไปมา ล่ามกลับถามคำถามเดิมซ้ำ ว่าพยานรู้จักกับจำเลยได้อย่างไร ในกรณีนี้ถือว่าล่ามทำเกินขอบเขตหน้าที่ของตนที่ไปถามย้ำพยาน ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่าทำเช่นนี้จะกลบพฤติกรรมที่พยานเลียงไม่ยอมตอบ และล่ามไม่มีสิทธิ์ตีความ มีหน้าที่แปลเท่านั้น

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6: ผู้ให้ข้อมูลให้สัมภาษณ์ว่าเคยพบเหตุการณ์ที่ทนายความทักท้วงว่าล่ามแปลคำศัพท์คำหนึ่งผิด (ล่ามในเหตุการณ์นี้เป็นล่ามคู่ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) แต่ล่ามก็ยืนยันว่าตนแปลถูกต้องแล้ว เช่นนี้เจ้าหน้าที่หน้าบัลลังก์ที่มีหน้าที่บันทึกการพิจารณาจึงบันทึกไว้ทั้งสองอย่างว่า ทนายความค้านว่าล่ามแปลผิด ควรแปลอย่างไร และล่ามยืนยันว่าตนแปลถูกต้อง คำศัพท์คำนี้ควรจะแปลเช่นนี้ เหตุการณ์ลักษณะนี้ทำให้การพิจารณาคดีล่าช้า ทุกคนที่อยู่ในห้องพิจารณาคดีต้องเสียเวลา ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่าจำไม่ได้ว่าคำศัพท์ที่เป็นปัญหาคำนั้นคือคำใด แต่เท่าที่ทราบ คือเป็นคำภาษาอังกฤษที่แปลเป็นภาษาไทยได้หลายคำ และคำที่ล่ามเลือกแปลนั้นก็ไม่ได้ทำให้สาระสำคัญของประโยคเปลี่ยนไป จึงไม่มีผลกระทบต่อการวินิจฉัยคดีของผู้พิพากษา ในทางกลับกัน หากล่ามแปลถ้อยคำในประเด็นสำคัญผิดไป อาจทำให้ผลของคดีเปลี่ยนแปลงไปได้ ดังนั้น ความซื่อสัตย์และความเชี่ยวชาญของล่ามจึงเป็นสิ่งสำคัญที่มองข้ามไม่ได้ด้วย

ผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคำตอบแทนของล่ามว่าเหมาะสมแล้ว เนื่องจากล่ามที่ศาลจังหวัดสุรินทร์มีตำแหน่งเป็นลูกจ้าง ถือเป็นข้าราชการ ได้รับเงินเดือนข้าราชการตามปกติจึงถือว่าเหมาะสม

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7: ผู้ให้ข้อมูลให้สัมภาษณ์ว่าคำตอบแทนล่ามในศาลนั้นน้อยเกินไป (ล่ามที่ผู้ให้ข้อมูลหมายถึงคือล่ามประจำศาล) ควรได้มากกว่านี้ เพราะคำตอบแทนที่ล่ามได้นั้นถือว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับความสามารถในการแปลและการทำงานจริง ผู้ให้ข้อมูลคิดว่าล่ามประจำศาลควรจะได้คำตอบแทนอย่างน้อยเดือนละ 12,000 บาท หากเป็นล่ามที่จัดหามาจากภายนอกเป็นครั้งคราว ควรได้คำตอบแทนอย่างน้อยครั้งละ 1,000 บาท จากอัตราทั่วไปครั้งละ 500 บาท เพื่อชดเชยค่าใช้จ่ายในการเดินทางและค่าเสียเวลาของล่าม บางครั้งล่ามต้องรอสืบพยานปากก่อนๆก่อน จึงจะได้สืบพยานปากที่เป็นชาวต่างชาติ และไม่สามารถเร่งรัดอะไรได้ ต้องยอมรออย่างเดียวเท่านั้น

ผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นว่าการแปลของล่ามมีผลต่อรูปคดี ผู้ให้ข้อมูลยกตัวอย่างสมมติว่าหากล่ามแปลข้อสาระสำคัญของคดีผิดไปแม้เพียงนิดเดียว อาจมีผลทำให้ศาลนำข้อมูลที่ได้ยินไปอย่างผิดๆนั้นไปวินิจฉัยคดี มีผลต่อคำพิพากษา แต่ผู้ให้ข้อมูลยังไม่เคยพบเหตุการณ์เช่นนี้

3.8.3 อุปสรรคที่พบในการใช้ล่าม

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5: ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าลักษณะบางอย่างของล่ามเป็นอุปสรรคในการใช้ล่าม เช่น ล่ามพูดเสียงเบา หรือมีแนวโน้มที่จะสรุปความมากกว่าที่จะแปลตรงตามที่ได้ยิน ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า มีล่ามอยู่คนหนึ่งผู้ให้ข้อมูลพอใจมาก ผู้ให้ข้อมูลให้คะแนนล่าม 9 เต็ม 10 ล่ามคนนั้นจบปริญญาตรีสาขานิติศาสตร์ มีความรู้ภาษาอังกฤษดี รู้กระบวนการพิจารณา แต่หากเลือกได้ ผู้ให้ข้อมูลก็ขอขึ้นพิจารณาคดีธรรมดาที่ไม่ต้องใช้ล่ามดีกว่า

อีกอุปสรรคในการใช้ล่ามในความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลคือระบบจัดล่ามของศาลไม่ได้มาตรฐาน ควรมีล่ามเตรียมไว้พร้อม อาจมีการลงทะเบียนล่าม ผลัดกันทำงานเหมือนเป็นการเข้าเวร เพื่อให้มีล่ามที่พร้อมต่อการเรียกใช้งานฉุกเฉิน เช่น กรณีฝากขัง เป็นต้น โดยปกติหากไม่มีล่ามในการสืบพยานก็ต้องเลื่อนโดยสภาพบังคับ ทำให้เสียเวลานัดของศาลที่นัดไปแล้วต้องมาหาวันนัดใหม่ เสียเวลาของคู่ความและทนายความไปโดยใช่เหตุ แทนที่จะสืบพยานให้เสร็จสิ้นไปตามแผน แต่กลับทำอะไรไม่ได้นอกจากเลื่อนการนัดสืบพยานไปเพราะไม่มีล่าม

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6: ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า คำภาษาอังกฤษบางคำแปลได้หลายความหมาย บางครั้งล่ามของคู่ความแต่ละฝ่ายมีความเห็นขัดแย้งกันเรื่องการเลือกความหมายของคำนั้นๆ (ในกรณีไม่ใช่ล่ามของศาล แต่เป็นล่ามที่คู่ความจัดหามาเอง) หรือบางครั้งทนายความที่เข้าใจภาษาอังกฤษอาจจะแย้งว่าพยานไม่ได้หมายความว่าตามที่ล่ามแปล หากเกิดเหตุการณ์เช่นนี้จะทำให้การพิจารณาล่าช้าไปอีก ผู้ให้ข้อมูลแก้ปัญหาโดยการจดความหมายของทั้งสองคำไว้แล้วมาพิจารณาภายหลังว่าคำดังกล่าวควรจะหมายความว่าอย่างไร อุปสรรคอีกประการหนึ่งคือจำนวนล่ามที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ที่ศาลจังหวัดสุรินทร์มีล่ามภาษาเขมรเพียงคนเดียว หากวันใดมีการสืบพยานชาวแกมพูชาหลายบัลลังก์ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องรองจนกว่าล่ามจะทำหน้าที่เสร็จในบัลลังก์หนึ่งๆ เป็นการเสียเวลาโดยใช่เหตุ อุปสรรคประการสุดท้ายคือผู้ใช้ล่ามไม่สามารถทราบได้ว่าล่ามแปลครบถ้วน ถูกต้องหรือไม่ จึงไม่ทราบว่าข้อมูลที่ได้จากการแปลของล่ามนั้นขาดข้อเท็จจริงสำคัญที่จะใช้วินิจฉัยคดีไปบ้างหรือไม่

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7: ปัญหาที่พบบ่อยในการล่ามในศาลคือเมื่อมีการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับชาวต่างชาติหลายบัลลังก์ในวันเดียวกันแต่มีล่ามเพียงคนเดียว ในกรณีนี้ความในคดีอื่นๆ ต้องรอให้ล่ามทำหน้าที่ในการพิจารณาคดีเสร็จไปที่ละบัลลังก์ เป็นการเสียเวลาอย่างมาก อีกทั้งหากล่ามเจ็บป่วยก็ไม่มีผู้ทำหน้าที่แทน ศาลที่อยู่เขตจังหวัดชายแดนควรมีล่ามมากกว่านี้

3.8.4 ข้อเสนอแนะ

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5: ในด้านการบริหารจัดการ ผู้ให้ข้อมูลต้องการให้มีระบบจัดล่ามที่ดีกว่านี้ ให้สามารถติดต่อได้ทันที และให้มีความชัดเจนในการขึ้นทะเบียนล่าม ว่าใครทำงานวันไหน ทั้งนี้เพื่อให้สะดวกต่อทุกฝ่าย

ข้อเสนอแนะที่มีต่อล่าม ล่ามควรเรียนรู้ระบบกระบวนการพิจารณาคดีต่างๆ และต้องการให้มีการจัดฝึกอบรมล่ามในศาลโดยเฉพาะ เพื่อที่จะได้เป็นแนวทางปฏิบัติต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรวมถึงผู้พิพากษา เจ้าหน้าที่ศาล ตำรวจ ทนายความ และคู่ความ

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6: ผู้ให้ข้อมูลไม่มีข้อเสนอแนะอื่นนอกจากอยากให้มีล่ามคู่ภาษาอังกฤษและภาษาไทยประจำที่ศาลให้มากกว่านี้

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7: ผู้ให้ข้อมูลเสนอแนะว่า ในศาลที่ไม่สามารถจัดจ้างบุคลากรมาเป็นล่ามประจำศาลได้ ควรมีการให้คนพื้นที่ที่มีความสามารถด้านภาษามาขึ้นทะเบียนไว้ สาเหตุที่ต้องเป็นคนในพื้นที่ก็คือจะได้เรียกใช้ได้สะดวกทันการ นอกจากนี้ศาลควรจัดการฝึกอบรมสำหรับล่ามที่ขึ้นทะเบียนไว้ การอบรมควรครอบคลุมเนื้อหาขั้นตอนการพิจารณาคดีของศาล ความสำคัญของหน้าที่ล่ามในศาล คำศัพท์ทางกฎหมายอาจไม่ต้องเน้นมากนัก เพราะในคดีอาญาส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีศัพท์กฎหมาย จะเป็นศัพท์พื้นฐานทั่วไปเสียมากกว่า ดังนั้นเรื่องอบรมคำศัพท์กฎหมายจึงไม่ค่อยจำเป็น

บทที่ 4 วิเคราะห์ปัญหา

4.1 อภิปรายผลการวิจัย

4.1.1 ขั้นตอนการคัดเลือกล่าม

จากการวิเคราะห์ผลการวิจัยโดยการสัมภาษณ์ล่าม ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าเอกสารและคู่มือล่ามจากศาลต่างๆ ในสหรัฐอเมริกา ในบทที่ 2 ผู้วิจัยพบว่าขั้นตอนการเป็นล่ามในศาล หรือแม้แต่การขึ้นทะเบียนเป็นล่ามในศาลในสหรัฐอเมริกามีขั้นตอนหลายขั้น ล่ามต้องเข้าประชุมปฏิบัติการ สอบข้อเขียนและสอบปากเปล่า แสดงหลักฐานความเป็นพลเมือง กระทั่งตรวจสอบประวัติอาชญากรรม แต่ล่ามในศาลในประเทศไทยไม่มีขั้นตอนหลายขั้นและละเอียด เช่นนี้ ล่ามที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์ได้มาทำงานล่ามในศาลมีเพียง 2 คนที่ต้องผ่านการทดสอบทักษะทางภาษาก่อนจะได้เป็นล่ามในศาล จากนั้นไม่ปรากฏว่าล่ามต้องผ่านขั้นตอนอื่นใดในการคงสถานะล่ามในศาลไว้ ทั้งนี้แตกต่างกับล่ามในศาลรัฐเทนเนสซีอย่างสิ้นเชิง ล่ามศาลรัฐเทนเนสซีไม่ว่าจะเป็นล่ามขึ้นทะเบียนหรือล่ามที่ได้รับการรับรองแล้ว จะต้องต่ออายุสถานะของตนทุก 3 ปี ด้วยการแสดงหลักฐานว่าได้รับการศึกษาต่อเนื่อง 18 หน่วยกิต การศึกษาต่อเนื่องนี้ส่วนมากจะเป็นหลักสูตรเกี่ยวกับภาษาหรือการล่ามตามที่ AOC เห็นชอบ ผู้วิจัยเห็นว่าข้อกำหนดนี้เป็นประโยชน์ต่อตัวล่ามเองและเอื้อต่ออาชีพอย่างมาก เพราะเป็นโอกาสที่ล่ามจะได้หาความรู้เพิ่มเติมและได้รับการฝึกฝนทักษะต่างๆ นอกเหนือจากทักษะที่ได้จากการล่ามในศาล ซึ่งอาจมีความจำเจ

นอกจากนี้ การสอบคัดเลือกล่ามในสหรัฐอเมริกา ไม่ว่าจะเป็นการสอบข้อเขียนหรือสอบปากเปล่า เป็นการสอบที่ได้มาตรฐาน การสอบแต่ละครั้งต้องเสียค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง หากสอบไม่ผ่านก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายอีกรอบเพื่อสอบใหม่ ซึ่งอาจต้องรอนานหลายเดือน หรือเป็นปี ดังนั้นล่ามจึงต้องเตรียมตัวก่อนสอบเป็นอย่างดี ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดี เพราะจะทำให้ได้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถและทักษะที่เชี่ยวชาญอย่างแท้จริงมาเป็นล่ามในศาล เป็นการรับรองว่าล่ามจะทำหน้าที่ได้นำพึงพอใจ เพราะมิใช่ว่าผู้ที่พูดภาษาต่างประเทศได้จะสามารถเป็นล่ามได้ทุกคน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 กล่าวไว้ในหัวข้อ 3.7.3 บทที่ 3 ว่าไม่มีมาตรฐานที่จะตัดสินได้ว่าคนๆ หนึ่งจะเป็นล่ามที่ดีได้

อย่างไรก็ตาม แม้การคัดเลือกเล่มโดยการสอบเพื่อให้สถานะเล่มขึ้นทะเบียนและเล่มที่ได้รับ การรับรองจะเป็นเครื่องมือคัดกรองเล่มให้มีมาตรฐาน ผู้วิจัยเห็นว่าหากเล่มในศาลใน ประเทศไทยต้องผ่านการสอบและขั้นตอนหลายขั้นตอนดังที่ยกตัวอย่างศาลรัฐเทนเนสซี ความยุ่งยากของขั้นตอน ระยะเวลาในการรอหากเล่มสอบไม่ผ่าน และค่าใช้จ่ายต่างๆ อาจยิ่งลดจำนวน เล่มในศาลลงไปอีก ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าหากจะนำขั้นตอนนี้มาใช้ในประเทศไทย ควรปรับให้เข้ากับระบบศาลยุติธรรมและบุคลากรในประเทศเสียก่อน

4.1.2 การอำนวยความสะดวกต่อผู้ที่เกี่ยวข้องในการใช้เล่ม

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารจากสหรัฐอเมริกา ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าศาลในสหรัฐอเมริกา มีการอำนวยความสะดวกสำหรับคู่ความที่ต้องการใช้เล่มในคดีของตน และอำนวยความสะดวกต่อ เล่มที่สนใจจะเป็นเล่มในศาล ไม่ว่าจะเป็นการสืบค้นรายชื่อเล่มทางเว็บไซต์ของศาล การให้ ดาวน์โหลดข้อมูลต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคู่มือสำหรับเล่มและผู้ใช้เล่ม บางเล่มครอบคลุมขั้นตอนการเป็นเล่มขึ้นทะเบียน เล่มที่ได้รับการรับรอง การทดสอบต่างๆ บางเล่มบอกวิธีปฏิบัติตนที่ เหมาะสมของเล่มและผู้ใช้เล่ม ผู้วิจัยเห็นว่าศาลในประเทศไทยควรจัดทำคู่มือในการปฏิบัติตน และแนวทางในการใช้เล่มในศาลแจกจ่ายให้แก่คู่ความที่ต้องการใช้เล่มและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการ เผยแพร่วิธีและขั้นตอนในการใช้เล่มที่ถูกต้อง ตลอดจนแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกันสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ตั้งแต่เล่ม ทนายความ ผู้พิพากษา ไปจนถึงตัวโจทก์และจำเลยเองด้วย

4.1.3 ทศนคติที่แตกต่างระหว่างเล่มและผู้ใช้เล่ม

จากการสัมภาษณ์เล่มและผู้ใช้เล่ม ผู้วิจัยสังเกตเห็นทัศนคติที่แตกต่างกันเกี่ยวกับคำตอบแทนของเล่มระหว่างผู้ให้ข้อมูลทั้งสองกลุ่มนี้ ปรากฏว่าผู้ใช้เล่ม 2 ใน 3 คน เห็นว่าคำตอบแทนของเล่มในศาลนั้นเหมาะสมแล้ว ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลที่เหลือเห็นว่าคำตอบแทนของเล่มในศาลต่ำเกินไป อาจทำให้ขาดแรงจูงใจในการทำงาน ผู้ใช้เล่ม 1 ใน 2 คนดังกล่าวให้เหตุผลว่า เล่มไม่น่าจะเหนื่อยมากจากการแปลเพียงอย่างเดียว เหตุผลนี้เป็นที่เข้าใจได้เพราะผู้ใช้เล่มไม่เคยมีประสบการณ์ในการเป็นเล่ม ย่อมไม่เข้าใจว่างานเล่มที่ดูเหมือนสบายแท้จริงแล้วเป็นงานหนัก ทำติดต่อกันโดยไม่พักสักครึ่งชั่วโมงก็อาจทำให้เหนื่อยได้แล้ว หลายคนคิดว่างานเล่มเป็นงานที่ไม่ต้องออกแรง แต่ความจริงแล้วงานเล่มเป็นงานหนัก สมองทำงานหนักอยู่ตลอดเวลา นี่เป็น ตัวอย่างของการขาดความเข้าใจเล่มที่ผู้วิจัยกล่าวถึงในบทที่ 1 ผู้วิจัยเห็นว่าความไม่เข้าใจในเรื่องนี้ อาจทำให้ผู้ใช้เล่มและตัวเล่มทำงานร่วมกันลำบาก ทำให้ใช้เล่มได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ อาจส่ง ผลอื่นๆ ต่อรูปคดีตามมา

นอกจากคำตอบแทนของล่ามแล้ว ล่ามและผู้ใช้ล่ามยังมีความเห็นแตกต่างกันเกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่ของล่ามในศาลด้วย กล่าวคือ ล่ามให้สัมภาษณ์ว่าบางครั้งก็ต้องคอยควบคุมให้พยานหรือจำเลยตอบให้ตรงคำถามของทนายความ หรือแม้แต่ควบคุมไม่ให้พยานหรือจำเลยแสดงกิริยามารยาทที่ไม่สมควรหรือไม่สุภาพต่อศาลและเจ้าหน้าที่อื่นๆ ในขณะที่ผู้ใช้ล่ามบางคนมีความเห็นว่าล่ามมีหน้าที่แปลเพียงอย่างเดียว และถือว่าการถามย้ำในกรณีที่พยานหรือจำเลยตอบไม่ตรงคำถามเป็นการทำเกินขอบเขตหน้าที่ของล่าม ล่ามคนหนึ่งกล่าวว่าล่ามไม่ได้แปลอย่างเดียว แต่ต้องคอยแก้สถานการณ์เฉพาะหน้าด้วย นอกจากนี้หากเป็นคดีครอบครัว ล่ามต้องส่งผ่านความรู้สึกของคุณความไปยังอีกฝ่ายหนึ่งให้ได้ด้วย หากส่งสารเพียงอย่างเดียวล่ามก็จะเป็นเพียงเครื่องจักรที่ทำหน้าที่แปล ประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีข้อตกลงพื้นฐานเกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่ของล่ามสำหรับล่ามในศาลและผู้ใช้ล่าม เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น เป็นประโยชน์ต่อคู่ความและอำนวยความสะดวกในการพิจารณาคดีด้วย และการที่ล่ามส่งผ่านความรู้สึกระหว่างทั้งสองฝ่ายนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าล่ามควรแยกความรู้สึกดังกล่าวออกจากความรู้สึกของตนเอง ไม่ให้มีผลกระทบให้เกิดอคติในการทำหน้าที่ของตน

ล่ามคนนี้ยังกล่าวอีกว่า “ล่ามเป็นคนเดียวที่เขาสื่อสารด้วยได้” เขา ในที่นี้คือชาวต่างชาติที่มาขึ้นศาล อาจเกิดอาการประหม่า ล่ามต้องคอยช่วยให้สงบจิตใจลง ล่ามยกตัวอย่างของล่ามอีกคนที่ส่งสารจำเลยจนน้ำตาไหล แต่อุปสรรคทางภาษาทำให้ผู้อื่นที่อยู่แวดล้อมในขณะนั้นไม่เกิดความรู้สึกแบบเดียวกัน ผู้วิจัยเห็นว่านี่เป็นอีกเหตุการณ์หนึ่งที่ล่ามในศาลจะต้องแยกแยะระหว่างอารมณ์ความรู้สึกและหน้าที่การงานให้ได้ ทั้งนี้เพื่อรักษาความเป็นมืออาชีพและความน่าเชื่อถือของตน

4.1.4 สรุป

ผู้วิจัยพบว่าผู้ใช้ล่ามมีความคาดหวังเกี่ยวกับคุณสมบัติของล่ามค่อนข้างสูง ผู้ใช้ล่ามทุกคนต้องการให้ล่ามมีความรู้ทางกฎหมาย เช่น ศัพท์กฎหมายและกระบวนการ ขั้นตอนต่างๆ ของศาล โดยบางคนกล่าวว่าหากล่ามจบปริญญาตรีสาขานิติศาสตร์ก็จะยิ่งดี แต่ในความเป็นจริงแล้วผู้ที่จบปริญญาตรีสาขานิติศาสตร์ที่มีทักษะทางภาษามากพอที่จะเป็นล่ามได้ ก็มักจะไปทำอาชีพอื่นที่ได้คำตอบแทนดีกว่าการเป็นล่ามในศาลที่ได้คำตอบแทนน้อยกว่าการล่ามประเภทอื่นๆ นี่จึงเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ควรให้องค์กรที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นศาลหรือสำนักงานยุติธรรม จัดหลักสูตรอบรมล่ามในศาลที่ได้มาตรฐานและครอบคลุมทั่วประเทศ ไม่กระจุกอยู่เพียงกรุงเทพมหานครหรือเมืองใหญ่ จากผลการสัมภาษณ์ล่ามทั้ง 4 คน มีเพียงคนเดียวเท่านั้นที่เคยเข้ารับการอบรมล่ามในศาล และยังเป็นการอบรมหลังจากเริ่มทำงานล่ามในศาลมาเป็นเวลานานพอสมควรแล้วอีกด้วย ผู้

วิจัยสังเกตว่าล่ามคนนี้เป็นคนเดียวที่ทราบว่ามีหลักสูตรอบรมล่ามที่จัดโดยศาลอาญา ในขณะที่ล่ามที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์อีก 3 คน ไม่มีผู้ใดพูดถึงหลักสูตรนี้ และทุกคนยังต้องการให้มีหลักสูตรดังกล่าว เช่นนี้แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรอบรมล่ามนั้นจำกัดอยู่ในวงแคบ ทั้งนี้ น่าจะมีการประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวางเพื่อเป็นช่องทางในการเพิ่มบุคลากรล่ามในศาล และเพื่อที่ผู้ใช้ล่ามจะได้ล่ามที่มีคุณสมบัติตรงตามต้องการ นอกจากนี้ หลักสูตรอบรมล่ามยังเป็นประโยชน์ต่อตัวล่ามเองด้วย เพราะเป็นการเพิ่มสาขาความรู้ให้ล่าม แม้จะเป็นความรู้เบื้องต้น แต่อาจช่วยให้การล่ามในศาลในระยะแรกง่ายขึ้นได้ หลักสูตรอบรมล่ามในศาลจึงจะเป็นผลดีต่อทั้งผู้ใช้ล่ามและล่าม

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยหัวข้อล้ามในศาลเกิดจากความสนใจและความสงสัยใคร่รู้ของผู้วิจัย เนื่องจากผู้วิจัยเคยช่วยงานคดีต่างๆ ที่บิดามารดาของผู้วิจัยรับผิดชอบ หลายคดีมีชาวต่างชาติเกี่ยวข้องกับด้วย ส่วนใหญ่เป็นชาวแกมพูชาที่มักเป็นจำเลยหรือพยานในคดี ผู้วิจัยเกิดคำถามขึ้นว่า เมื่อชาวต่างชาติขึ้นศาลในประเทศไทย พวกเขาจะสื่อสารได้อย่างไร เมื่อค้นคว้าดูก็พบว่ากฎหมายกำหนดให้ชาวต่างชาติมีล่าม นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่าคนส่วนใหญ่เมื่อพูดถึงคำว่า “ล่าม” ก็จะนึกถึงการประชุมต่างๆ น้อยคนนักที่จะนึกถึงล่ามในศาล บางคนไม่ทราบว่ามีการล่ามในศาล ผู้วิจัยจึงตัดสินใจทำสารนิพนธ์หัวข้อล้ามในศาล เพื่อให้ล่ามในศาลเป็นที่รู้จักและเข้าใจมากขึ้น ผู้วิจัยได้นำเสนอสภาพการทำงาน ทศนคติ ปัญหา และข้อเสนอแนะของล่ามในศาล โดยได้ข้อมูลจากหนังสือ งานวิจัย บทความต่างๆ แต่แหล่งข้อมูลหลักคือล่ามในศาลและผู้ใช้ล่ามที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์

การเลือกสนามวิจัยเป็นไปค่อนข้างสะดวก เนื่องจากผู้วิจัยรู้จักกับบุคคลที่ทำงานอยู่ในสนามวิจัยทั้ง 4 แห่ง (ศาลจังหวัดพัทธยา ศาลจังหวัดสระแก้ว ศาลจังหวัดสุรินทร์ และศาลจังหวัดกบินทร์บุรี) ผู้วิจัยจึงขอข้อมูลรายชื่อและเบอร์โทรศัพท์ของล่ามได้อย่างไม่ลำบากนัก ผู้วิจัยสัมภาษณ์ล่ามและผู้ใช้ล่ามทางอีเมล ทางโทรศัพท์ และสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว ในการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์และสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวนั้น ผู้วิจัยได้บันทึกเสียงไว้และถอดคำพูดเพื่อเก็บข้อมูลล่ามที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์ได้แก่ ล่ามจากศาลจังหวัดพัทธยา 2 คน ล่ามจากศาลจังหวัดสระแก้ว 1 คน และล่ามอิสระจากศาลอาญา 1 คน นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ใช้ล่าม 3 คน ได้แก่ ผู้พิพากษาศาลจังหวัดพัทธยา 1 คน ผู้พิพากษาศาลจังหวัดสุรินทร์ 1 คน และทนายความ 1 คน

หลังจากลงสนามวิจัยและสัมภาษณ์ล่ามและผู้ใช้ล่ามครบทุกคนแล้ว ผู้วิจัยพบว่าข้อมูลที่ได้อาจตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ค่อนข้างครบถ้วน กล่าวคือ ผู้วิจัยได้ศึกษาและเรียนรู้สภาพการทำงานของล่ามในศาล ทศนคติที่ล่ามและผู้ใช้ล่ามมีต่องานล่ามในศาล ได้รับทราบขอบเขตความคุ้มครองทางกฎหมายที่ล่ามในศาลได้รับ ได้รับทราบปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำล่ามในศาล แนวทางแก้ไข ตลอดจนข้อเสนอแนะต่างๆ จากทั้งตัวล่ามเองและจากผู้ใช้ล่าม โดยผู้วิจัยจะสรุปผลการวิจัยตามหัวข้อต่อไปนี้

5.1.1 สภาพการทำงานทั่วไป

ล่ามทุกคนที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ ไม่มีคนใดได้รับการอบรมหรือฝึกฝนเฉพาะทางสำหรับล่ามในศาลก่อนที่จะเริ่มงานล่ามในศาล ทุกคนต่างอาศัยความรู้และประสบการณ์ส่วนตัวในการทำงาน แต่มีล่าม 2 คน ที่จบการศึกษาสาขานิติศาสตร์ ล่ามทั้งสองคนนี้จึงไม่น่าประสบปัญหาเกี่ยวกับคำศัพท์หรือสำนวนทางกฎหมายดังเช่นล่ามผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 ประสบ ในการรับงานล่าม แต่ละครึ่ง ล่ามผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 และ 4 มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณารับงานคล้ายคลึงกัน กล่าวคือพิจารณาเนื้อหาของคดีเป็นหลักว่าเกี่ยวกับอะไร มีความยากง่ายเพียงใด เพราะเนื้อหาของคดีมีผลต่อการเตรียมตัวของล่าม จากนั้นจึงพิจารณาเรื่องค่าตอบแทน ล่ามทั้งสองคนไม่ได้ต้องการค่าตอบแทนครั้งละหลายพันบาท หรือหลักหมื่น แต่เป็นงานที่ได้ค่าตอบแทนเพียง 200 – 300 ก็มักปฏิเสธไป เพราะไม่เพียงพอดำเนินทางและค่าเสียเวลาสำหรับล่าม ล่ามผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 ไม่มีปัจจัยใดๆในการรับงาน ค่าตอบแทนจึงไม่มีผลต่อการตัดสินใจรับงานของล่ามคนนี้ ส่วนล่ามผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 มีฐานะเป็นพนักงานแปลประจำศาลจังหวัดสระแก้ว จึงไม่สามารถเลือกรับงานเองได้ ค่าตอบแทนก็ได้รับเป็นเงินเดือน จึงไม่มีผลต่อการตัดสินใจรับงานเช่นกัน ส่วนใหญ่ล่ามทุกคนได้รับเอกสารที่จำเป็นเพื่อเตรียมตัวก่อนการทำงาน มีน้อยครั้งที่เป็งานฉุกเฉิน การส่งเอกสารจึงไม่ทันการ ล่ามทุกคนทำงานล่ามในศาลค่อนข้างบ่อย เฉลี่ย 3-4 ครั้งต่อสัปดาห์

5.1.2 ทักษะติดต่อการทำงานล่ามในศาล

ล่ามทุกคนเห็นว่าคดีอาญากับคดีแพ่งต่างกันในเรื่องของคำศัพท์ จึงทำให้มีความยากง่ายคนละแบบ คดีอาญาจะเน้นข้อเท็จจริงในขณะที่คดีแพ่งเน้นความถูกต้องของเอกสารเป็นสำคัญ ล่ามเห็นพ้องกันว่าล่ามไม่ควรมัวคึดคิดในการล่ามหากทราบว่าผู้ที่ตนทำหน้าที่ล่ามให้ นั้นเป็นฝ่ายผิด ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตามล่ามต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นกลาง ไม่มีอคติ นอกจากนี้ล่ามยังเห็นตรงกันว่าความถูกต้องแม่นยำในการล่ามมีความสำคัญมาก หากล่ามแปลผิดจะทำให้เกิดปัญหาในการพิจารณาคดี อาจส่งผลกระทบต่อรูปคดีหรือคำพิพากษาได้ ดังนั้น หากล่ามรู้ตัวว่าแปลผิดต้องรีบแก้ไขทันที ทั้งนี้ ผลแพ้ชนะคดีไม่มีผลกดดันล่าม เพราะล่ามทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการสื่อสาร ไม่ได้มีส่วนได้ส่วนเสียใดๆ ในคดี

5.1.3 ปัญหาและอุปสรรค

ผู้วิจัยพบว่าล้งทุกคนไม่ได้รับการคุ้มครองทางกฎหมายในฐานะพยาน ล้งให้ข้อมูลว่า ความคุ้มครองล้งไม่มีระบุไว้ในตัวบทกฎหมาย ทำให้ล้งในศาลมีความเสี่ยงสูงกว่าการทำงาน ล้งแบบอื่นๆ ตามที่ล้งผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 กล่าวไว้ และล้งผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 กล่าวว่ามักเป็นเหตุ ให้ความที่เป็นฝ่ายเสียเปรียบพยายามกดดันล้ง ปัญหาอื่นๆที่พบในการทำงานล้งได้แก่ ภาษากฎหมายที่คลุมเครือ การขาดมาตรฐานที่จะวัดว่าผู้ใดสามารถเป็นล้งที่ดีได้ ค่าป่วยการ ล้งที่ค่อนข้างน้อย และถูกความ จำเลย หรือพยานที่เจ้าเล่ห์ ทำให้ทำงานร่วมกันลำบาก

5.1.4 ข้อเสนอแนะจากล้ง

ล้ง 3 ใน 4 คนเสนอแนะตรงกันว่าควรให้ศาลจัดหลักสูตรฝึกอบรมล้งในศาลโดยเฉพาะ นอกจากนี้ยังควรปรับปรุงค่าป่วยการหรือค่าตอบแทนล้ง เพื่อสร้างแรงจูงใจให้มีล้งในศาลมากขึ้น และควรมีระบบ หรือมาตรฐานคัดกรองผู้ที่จะมาเป็นล้งในศาลด้วย ยิ่งไปกว่านั้น ก่อนทำงาน ทุกครั้งล้งควรเตรียมตัวให้พร้อม ไม่ว่าจะคดีจะยากหรือง่ายก็ตาม

5.1.5 ความคาดหวังของผู้ใช้ล้ง

ผู้ใช้ล้งทุกคนที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์ ไม่มีคนใดมีโอกาสเลือกล้งด้วยตนเอง แต่หากเลือกได้ ผู้ใช้ล้งทั้ง 3 คน ตั้งคุณสมบัติของล้งที่พึงประสงค์ไว้คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ต้องการล้งที่ สื่อสารให้ทั้งสองฝ่ายเข้าใจได้ แปลได้ครบถ้วนและถูกต้อง ควรมีความรู้ทางกฎหมาย เข้าใจขั้นตอนและระบบศาลยุติธรรม และมีความซื่อสัตย์ในการปฏิบัติหน้าที่ ส่วนใหญ่ล้งที่เคยใช้ก็มี คุณสมบัติค่อนข้างตรงกับที่ผู้ใช้ล้งคาดหวังไว้ จึงค่อนข้างพึงพอใจ

5.1.6 ทศนคติในการใช้ล้ง

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5 และคนที่ 6 เห็นตรงกันว่าค่าตอบแทนที่ล้งได้รับนั้นสมเหตุสมผลแล้ว ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7 เห็นว่าล้งได้รับค่าตอบแทนน้อยเกินไป ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่า การแปลของ ล้งอาจมีผลต่อรูปคดีตั้งแต่เล็กน้อยไปจนถึงมากจนเปลี่ยนแปลงรูปคดีได้หากล้งแปลผิดพลาด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความซื่อสัตย์และความเชี่ยวชาญของล้ง

5.1.7 อุปสรรคและข้อเสนอแนะจากผู้ใช้ล้ง

ผู้ใช้ล้งพบอุปสรรคในการใช้ล้งดังนี้ ล้งบางคนพูดเสียงเบา ล้งใช้วิธีสรุปใจความ แทนการแปล และบางครั้งจำนวนล้งไม่เพียงพอต่อความต้องการ ผู้ใช้ล้งเสนอให้มีระบบจัดหา

ล่ามที่ได้มาตรฐาน และอยากให้ล่ามมีความรู้ทางกฎหมาย นอกจากนี้ยังเห็นว่าควรมีการจัดฝึกอบรมล่ามในศาลโดยเฉพาะด้วย

5.2 ข้อจำกัดของการวิจัย

5.2.1 ข้อจำกัดใหญ่ของการวิจัยคือผู้วิจัยไม่มีโอกาสเข้าไปในห้องพิจารณาคดีเพื่อสังเกตการณ์และเก็บข้อมูลขณะที่ล่ามในศาลทำงานได้ เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ และวันที่ผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์ล่ามที่ศาลจังหวัดสระแก้ว เป็นวันที่ไม่มีคดีที่เกี่ยวข้องกับชาวต่างชาติพอดี

5.2.2 การนัดหมายล่ามศาลจังหวัดพตะเพื่อสัมภาษณ์ตัวต่อตัวเป็นไปค่อนข้างยาก เนื่องจากไม่สามารถหาเวลาว่างที่ตรงกันของล่ามกับผู้วิจัยได้ และเนื่องจากผู้วิจัยต้องทำงานประจำที่กรุงเทพมหานคร ไม่สามารถเดินทางไปยังพื้นที่ศาลศาลจังหวัดพตะด้วยตนเอง จึงไม่มีโอกาสได้สัมภาษณ์ล่ามแบบตัวต่อตัว ล่ามที่ศาลจังหวัดพตะที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์มี 2 คน คนหนึ่งเป็นชาวไทย ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์เพิ่มเติมจากชุดคำถามสัมภาษณ์ ล่ามคนนี้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี แต่ล่ามอีกคนที่เป็นชาวเยอรมันพูดภาษาไทยและภาษาอังกฤษด้วยสำเนียงเยอรมัน จึงเป็นการยากสำหรับผู้วิจัยที่จะสัมภาษณ์เพิ่มเติมทางโทรศัพท์ ทำให้ข้อมูลจากล่ามชาวเยอรมันคนนี้มีค่อนข้างจำกัด

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 สภาพการทำงานจริง

ผู้วิจัยเห็นว่าหากเป็นไปได้ ผู้สนใจที่จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับล่ามในศาลควรไปสังเกตการณ์การทำงานจริงเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนมากขึ้น สำหรับเขตกรุงเทพมหานคร ศาลอาญามีคดีชาวต่างประเทศเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ หากเป็นไปได้ควรสัมภาษณ์ผู้ใช้ล่ามที่มีความหลากหลายมากกว่านี้ เช่น สัมภาษณ์ผู้ใช้ล่ามที่เป็นโจทก์ จำเลย หรือพยาน เพื่อให้ข้อมูลจากฝั่งผู้ใช้ล่ามมีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

5.3.2 ความคุ้มครองทางกฎหมาย

ผู้วิจัยเห็นว่าอาชีพล่ามในศาลจะพัฒนาและมีคุณภาพมากขึ้นหากล่ามได้รับความคุ้มครองทางกฎหมาย ทั้งนี้เพื่อลดความวิตกกังวลจากการถูกข่มขู่จากพยาน โจทก์ จำเลย หรือผู้ใช้ล่ามที่เกี่ยวข้องและมีส่วนได้ส่วนเสียกับคดี และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีความรู้ความสามารถสนใจอาชีพนี้มากขึ้น

รายการอ้างอิง

- จุฑาพิลิน. ล่าม. พิมพ์ครั้งที่ 1. หนังสือเล่มเล็กลำดับที่ 92. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศรีสรา, 2545.
- บุญชู ตันติรัตนสุนทร. ล่ามอาชีพ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บ้านพระอาทิตย์, 2552.
- Lee, Bergman and Ismail. Becoming an Arabic Court Interpreter [Online]. 2008. Available from: http://www.ncsconline.org/D_Research/CourtInterp/Becoming_an_Arabic_Court_Interpreter_May_2010.pdf [2011, January 21]
- Schweda – Nicholson, Nancy. 1985. Court Interpreter Training: A Growing Need. In Proceedings of the Eastern Michigan University Conference on Languages for Business and the Professions. Supreme Court of Wisconsin. The Wisconsin Court Interpreters Handbook [Online]. 2004. Available from: <http://www.wicourts.gov/services/interpreter/docs.html> [2010, November 23]
- Tennessee Court Interpreter Credentialing Program. Interpreter Manual [Online]. 2009. Available from: <http://www.tncourts.gov/geninfo/Programs/Interpreters/Interpreters.htm> [2011, January 21]
- The Judicial Council of California. Court Interpreters Program [Online]. 2010. Available from: <http://www.courtinfo.ca.gov/programs/courtinterpreters/> [2011, January 21]

ประวัติผู้ทำสารนิพนธ์

นางสาวปณิธาน อ่อนละออ เกิดเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2530 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะอักษรศาสตร์ วิชาเอกภาษาอังกฤษ วิชาโทภาษาอิตาเลียน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีพ.ศ.2552 ตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2553 จนถึงปัจจุบันมีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทแพรอนคอมเอเชีย จำกัด และรับงานแปลอิสระเป็นอาชีพเสริม